

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Інститут заочного та дистанційного навчання

**Кафедра економіко-правових дисциплін навчально-наукового інституту
права та психології**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття ступеня вищої освіти магістра

**на тему: «Публічне управління в системі гарантування вкладів фізичних
осіб»**

Виконав: здобувач ступеня вищої освіти
магістра 2 курсу

Спеціальність 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Ількун Михайло Васильович

Індивідуальний навчальний план №24-17 ПУА

Мобільний телефон +380636787423

Науковий керівник:

Доцент кафедри економіко-правових дисциплін
ННПП, доктор філософії у галузі права

Науменко Сергій Геннадійович

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«04» чудне 2025 р., протокол № 2

завідувач кафедри економіко-правових

дисциплін ННПП

кандидат економічних наук, доцент

 Анатолій ФАЇЗОВ

Київ-2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	9
1.1. Поняття та сутність публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб	9
1.2. Суб'єкти публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб	18
Висновки до розділу I	27
РОЗДІЛ II. ПРАВОВИЙ СТАТУС ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	29
2.1. Загальна характеристика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	29
2.2. Завдання та функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	39
Висновки до розділу II	51
РОЗДІЛ III. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	52
3.1. Зарубіжний досвід публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб	52
3.2. Шляхи підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб	61
Висновки до розділу III	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТОК А	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ФГВФО	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб
НБУ	Національний банк України
КМУ	Кабінет Міністрів України
ВРУ	Верховна Рада України
Мінфін	Міністерство фінансів
РП	Рахункова палата
КУ	Конституція України
ЄС	Європейський Союз
США	Сполучені Штати Америки
IADI	Міжнародна асоціація страхувальників депозитів

ВСТУП

Актуальність дослідження публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб важко переоцінити: ця тема поєднує в собі питання соціального захисту, фінансової стабільності, державної відповідальності та якості публічного адміністрування. Система гарантування вкладів в Україні має законодавчу основу та практичну реалізацію, що покликані захищати права вкладників і створювати довіру до банківської системи, — саме тому аналіз управлінських механізмів її функціонування є ключовим елементом досліджень у сфері державного управління та фінансової політики. Законодавчо закріплена мета цієї системи — захист прав і законних інтересів вкладників і зміцнення довіри до банків — визначає, що будь-які управлінські рішення у цій сфері мають прямий соціально-економічний ефект і вимагають високих стандартів прозорості, підзвітності та ефективності.

Публічне управління в контексті гарантування вкладів охоплює широкий спектр завдань: формування та виконання політики гарантування, адміністрування спеціальних фондів, координація дій із центральним банком і фінансовим наглядом, організація виплат при банкрутстві банків, а також управління ризиками, що можуть перетворитися на фіскальне навантаження держави. Практична діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб включає ведення реєстру учасників системи, акумуляцію та контроль коштів фонду, організацію виплат відшкодувань та регулювання участі банків — ці функції є предметом прямого публічно-управлінського втручання та потребують чітких процедур й якісних інформаційних систем. Відтак дослідження адміністративних процесів, процедур прийняття рішень та механізмів відповідальності в цій сфері має прикладне значення для підвищення оперативності та захищеності вкладника.

Особлива актуальність виникла в контексті кризових викликів останніх років: політико-економічна турбулентність, війна, хвилі банкрутств і

необхідність швидкого відшкодування коштів вкладникам висвітлили важливість адаптивного, прозорого і юридично виваженого публічного управління. Зокрема, практика запровадження тимчасових заходів — як-от рішення про виплати у розмірі повної суми вкладів на період воєнного стану — ілюструє потребу в механізмах, що поєднують гнучкість реакції на надзвичайні обставини з дотриманням принципів доброчесності та рівності доступу до компенсацій. Публічне управління тут повинне забезпечити баланс між швидкістю дій та правовою визначеністю, мінімізуючи корупційні ризики і політичний тиск.

Інституційний досвід, зокрема розширення повноважень фонду у сфері тимчасової адміністрації та участі у процесах врегулювання проблемних банків, показує, що система гарантування вкладів нерідко виступає не лише як платіжний механізм, але й як активний суб'єкт у процесах стабілізації банківського сектору. Це потребує від органів публічного управління не тільки фінансового менеджменту, але й компетенцій у правовому регулюванні, антикорупційній практиці, комунікації з громадськістю та міжнародними партнерами. Аналіз перетворень та ролі фонду у вирішенні банківських криз демонструє, наскільки важливим є стратегічне планування, управління ризиками та прозора звітність як елементи державного адміністрування, що забезпечують довгострокову стійкість фінансової системи.

Крім цього, публічне управління в системі гарантування вкладів має значний нормативно-правовий вимір: від формулювання критеріїв участі банків у системі до визначення порядку відшкодувань та меж державного втручання. Постійні зміни законодавства, ініціативи щодо вдосконалення процедур і адаптації практик до міжнародних стандартів (зокрема рекомендацій IADI і Базельського комітету) підкреслюють потребу в наукових дослідженнях, що оцінюють ефективність нормативних новел, їх вплив на довіру вкладників і фінансову стійкість. Вивчення адміністративних процедур при внесенні змін до законодавства та їх практичної імплементації — важливе завдання для

підвищення правової передбачуваності та зниження регуляторної невизначеності.

Соціальна складова залишається не менш значущою: гарантування вкладів — це форма соціального захисту для широких верств населення, особливо в умовах економічної невизначеності. Тому якість публічного управління у цій сфері прямо впливає на рівень соціальної справедливості, доступність фінансових послуг і громадську довіру до державних інституцій. Дослідження має прагматичний характер, адже дає можливість розробити рекомендації для підвищення прозорості процедур, оптимізації адміністрування фонду, зміцнення механізмів контролю та взаємодії з іншими органами влади та ринковими структурами.

Отже, актуальність дослідження публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб впливає з поєднання практичних викликів (кризи, зміни в законодавстві, потреба у швидких виплатах), інституційних завдань (координація, управління ризиками, прозорість) та соціально-політичної ролі цієї системи. Наукове осмислення цих аспектів сприяє не лише покращенню роботи конкретного фонду, але й зміцненню загальної системи державного управління, підвищенню довіри громадян до фінансових інститутів та забезпеченню принципів соціального захисту у складні періоди трансформацій.

Метою дослідження є всебічне дослідження особливостей публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб, визначення правового статусу та функцій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також окреслення напрямів вдосконалення механізмів управління із урахуванням національних реалій та зарубіжного досвіду.

Завданнями роботи є:

- дослідити поняття та сутність публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб;
- визначити суб'єктів публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб;

- окреслити загальну характеристику Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- проаналізувати завдання та функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- розкрити зарубіжний досвід публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб;
- виявити шляхи підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб.

Об’єктом суспільні відносини у сфері публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб.

Предметом дослідження є публічне управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб.

Методологічна основа дослідження. Теоретико-методологічну основу становить діалектичний метод, який дав змогу розглядати публічне управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб у взаємозв’язку із соціально-економічними та правовими процесами. Аналіз і синтез використано для виявлення сутності та структури системи гарантування вкладів, з’ясування її основних проблем та переваг. Порівняльно-правовий метод дав можливість співставити національну практику із зарубіжними моделями функціонування інститутів гарантування вкладів, виокремити ефективні інструменти управління. За допомогою системного методу розглянуто систему гарантування як цілісний механізм із взаємодією різних суб’єктів публічного управління. Історико-правовий метод дозволив простежити еволюцію становлення та розвитку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Крім того, застосовано формально-юридичний метод для аналізу нормативно-правової бази та прогностичний метод для визначення можливих напрямів удосконалення системи публічного управління у цій сфері.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до аналізу публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб з урахуванням сучасних соціально-економічних умов та викликів, спричинених

кризовими явищами у банківському секторі й воєнним станом. У роботі поглиблено теоретичне розуміння сутності та функцій публічного управління у сфері гарантування вкладів, уточнено роль та повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб як ключового суб'єкта державної політики фінансової стабільності. Новизна також проявляється у запропонованих підходах до удосконалення правових і організаційних механізмів управління, які враховують міжнародні стандарти (IADI, Базельський комітет) і практику провідних країн, а також у формулюванні авторських рекомендацій щодо підвищення ефективності, прозорості та гнучкості функціонування системи. Отримані результати розширюють наукові уявлення про взаємодію публічного управління, фінансової безпеки та соціального захисту громадян.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що отримані висновки та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення правових і організаційних механізмів функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Розроблені рекомендації мають прикладне значення для підвищення ефективності діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, зокрема у сфері управління фінансовими ресурсами, прискорення процедур відшкодування коштів вкладникам та забезпечення прозорості й підзвітності управлінських рішень. Запропоновані підходи можуть бути враховані під час підготовки змін до законодавства, спрямованих на гармонізацію національної практики із міжнародними стандартами, а також у процесі адаптації зарубіжного досвіду. Результати дослідження можуть використовуватися в роботі органів державної влади, які відповідають за фінансову політику та банківський нагляд, в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін з публічного управління та фінансового права, а також у практичній діяльності банківських установ для підвищення рівня довіри населення до банківської системи.

Структура дослідження зумовлена метою та завданням дослідження та включає вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел та додатки до роботи.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Поняття та сутність публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Поняття та сутність публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб займають важливе місце у сучасній науці та практиці державного управління, оскільки вони безпосередньо пов'язані з проблемами фінансової безпеки держави, захисту економічних прав громадян та зміцнення довіри суспільства до банківської системи. Гарантування вкладів є специфічним видом фінансового механізму, який забезпечує соціальний захист вкладників у випадку банкрутства або неплатоспроможності банківських установ. Його ефективність залежить від чітко організованої та прозорої системи публічного управління, яка поєднує в собі правові, організаційні та інституційні елементи. Саме через призму публічного управління можна розглядати гарантування вкладів як не лише технічний чи фінансовий процес, а як інструмент реалізації державної політики у сфері фінансової стабільності та соціальної справедливості.

У науковій і правовій літературі публічне управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб трактується як складова державної політики у фінансовій сфері, що відображає взаємозв'язок між правовими механізмами захисту інтересів громадян і забезпеченням стабільності національної банківської системи. Вчені підкреслюють, що це управління проявляється не лише у формі адміністративних рішень чи регуляторних актів, але й у створенні цілої інституційної інфраструктури, яка поєднує державні та спеціалізовані органи. Саме вони реалізують політику захисту прав вкладників

через формування та функціонування гарантійних механізмів, а також здійснюють контроль за дотриманням банками фінансової дисципліни. Таким чином, публічне управління у цій сфері набуває особливого значення як механізм балансу між інтересами держави, банківського сектору та громадян, для яких гарантії відшкодування вкладів є однією з ключових передумов довіри до фінансової системи [3].

Основою функціонування системи гарантування вкладів в Україні є Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», який має фундаментальне значення як для практики діяльності ФГВФО, так і для теоретичного осмислення його ролі в економіці [28]. Закон визначає організаційні та правові засади створення та діяльності Фонду, його повноваження, обсяг гарантованих виплат, механізм відшкодування коштів вкладникам у разі банкрутства банку, а також порядок здійснення ліквідації неплатоспроможних банків. Він формує чітку нормативну базу для реалізації державної політики у сфері банківської стабільності та одночасно виступає гарантом соціального захисту громадян, оскільки забезпечує право кожного вкладника на повернення принаймні частини вкладу навіть у разі банкрутства фінансової установи. Ця правова основа є надзвичайно важливою в умовах економічної нестабільності та перманентних криз, коли довіра до банківської системи може бути підірвана різними зовнішніми й внутрішніми факторами.

Сутність публічного управління у системі гарантування вкладів полягає в унікальному поєднанні двох взаємодоповнюючих функцій – превентивної та компенсаційної. Превентивний аспект проявляється у тому, що діяльність ФГВФО спрямована на підтримку стабільності банківської системи, стимулювання банків до дотримання належних стандартів фінансової дисципліни, а також на запобігання ситуаціям масового банкрутства. Це досягається через систему регулярних внесків банків-учасників до Фонду, що формує фінансову «подушку безпеки» на випадок кризи. Одночасно Фонд виконує й компенсаційну функцію – у разі неплатоспроможності банку він здійснює виплати вкладникам у межах гарантованої суми, яка в останні роки

була істотно підвищена. Саме завдяки цій подвійній природі ФГВФО з одного боку виступає регуляторним органом, що формує правила та контролює дотримання фінансової дисципліни, а з іншого – соціально-правовим інститутом, який виконує зобов'язання держави перед громадянами, компенсуючи їхні втрати [32].

Цей баланс превентивних і компенсаційних засобів має надзвичайне значення в умовах сучасних викликів, зокрема воєнних дій, макроекономічної нестабільності та падіння довіри до фінансової системи. Превентивний компонент зменшує ризики системних криз у банківському секторі, тоді як компенсаційний – гарантує збереження базових прав громадян, які довірили свої кошти банкам. Важливим є й те, що ФГВФО у своїй діяльності керується не лише національним законодавством, а й поступово адаптує свою практику до європейських стандартів. Це означає, що система гарантування вкладів в Україні інтегрується до ширшого контексту європейської фінансової безпеки, що забезпечує її розвиток і вдосконалення.

Таким чином, публічне управління у сфері гарантування вкладів в Україні набуває рис комплексного механізму, в якому поєднуються правові, фінансові та соціальні інструменти. Воно одночасно виконує роль запобіжника від кризових явищ у банківському секторі та засобу забезпечення соціальної справедливості через захист прав вкладників. Це підтверджує тезу про те, що сучасна система гарантування вкладів не є лише економічним інструментом, а є інтегрованим елементом публічного управління, який забезпечує як фінансову, так і соціальну стабільність у державі [3; 32].

Публічне управління у цій сфері розуміється як цілеспрямована діяльність уповноважених органів державної влади та спеціалізованих установ, спрямована на формування, регулювання та реалізацію механізмів захисту прав вкладників. Воно охоплює не тільки адміністрування фонду, що здійснює виплати, а й ширший спектр функцій, пов'язаних з координацією між державними інституціями, розробкою нормативно-правової бази, забезпеченням ефективного нагляду за банківськими установами та

управління ризиками у фінансовому секторі. Сутність цього управління проявляється у досягненні балансу між інтересами держави, що прагне стабільності фінансової системи, та інтересами громадян, для яких важливо мати гарантії повернення їхніх заощаджень.

Характерною ознакою публічного управління в системі гарантування вкладів є його подвійна природа: з одного боку, воно має чітко виражену соціальну складову, адже орієнтоване на захист широких верств населення, а з іншого — виконує стратегічну економічну функцію, стабілізуючи банківську систему та створюючи передумови для розвитку фінансових ринків. Завдяки цьому гарантування вкладів виступає не лише механізмом компенсації у випадку банкрутства банків, а й інструментом запобігання системним кризам, адже воно формує атмосферу довіри до фінансових інституцій.

Важливою рисою сучасної української фінансової системи є інституціоналізація ФГВФО як самостійної спеціалізованої установи, що має широкий спектр повноважень та відіграє ключову роль у сфері публічного управління банківським сектором. Його діяльність відрізняється від класичних фінансових органів тим, що Фонд наділений не лише регуляторними, а й значними владними функціями. До таких функцій належить виведення неплатоспроможних банків з ринку, організація та контроль процесів їх ліквідації, реалізація активів проблемних установ, а також контроль за використанням коштів, зібраних за рахунок внесків учасників системи. Саме ця багатогранність функціоналу робить Фонд унікальною інституцією, яка поєднує у собі риси адміністративного органу, фінансового регулятора та соціально орієнтованої інституції. Як зазначає В. Венгер, правове закріплення особливого статусу Фонду стало важливим етапом у становленні сучасної моделі публічного управління у сфері гарантування вкладів. Такий статус забезпечує його інституційну автономію, підвищує рівень довіри суспільства та дозволяє ефективніше реагувати на кризові явища у банківському секторі [3].

Важливо відзначити, що інституціоналізація Фонду є закономірним процесом у контексті розвитку банківських систем постсоціалістичних країн.

Якщо на початковому етапі створення таких фондів їхня діяльність часто мала лише компенсаційний характер, то з часом відбулося поступове розширення повноважень, яке забезпечило здатність впливати на ринкову дисципліну банків. Саме такий перехід спостерігається в Україні: від інституції, яка виключно виплачувала кошти вкладникам, ФГВФО трансформувалася в орган, що активно управляє процесами виходу банків з ринку, координує роботу ліквідаторів, забезпечує продаж активів і водночас слугує індикатором стабільності фінансової системи. Цей процес інституціоналізації є важливим кроком у напрямі становлення сучасної моделі фінансового управління, яка відповідає як національним потребам, так і міжнародним зобов'язанням України.

У науковій літературі справедливо наголошується, що для ефективного функціонування системи гарантування вкладів необхідним є врахування міжнародного досвіду. Системи депозитного страхування у розвинених країнах формувалися протягом десятиліть, проходили через фінансові кризи різної інтенсивності й поступово набували тих рис, які сьогодні вважаються стандартами належного врядування у цій сфері. І. Алексєєв та А. Мазур підкреслюють, що адаптація зарубіжних практик дозволяє підвищити ефективність управління, мінімізувати ризики та водночас сприяє гармонізації українського законодавства з нормами Європейського Союзу. Зокрема, мова йде про механізми раннього втручання, прозорість реалізації активів, а також стандарти взаємодії Фонду з національними регуляторами і судами [34]. Це забезпечує поступову інтеграцію України до єдиного європейського правового простору у сфері фінансової стабільності.

У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження К. Крахлевича, який розглядає поступове наближення української моделі гарантування вкладів до європейських стандартів захисту прав вкладників. Автор наголошує, що відповідні процеси не є лише технічною імплементацією правових норм, а відображають глибинну трансформацію фінансової культури та управлінських практик у країні. Європейські стандарти передбачають не лише чітке

визначення обсягу гарантій, а й створення прозорих процедур відшкодування, встановлення ефективних механізмів фінансового нагляду та недопущення зловживань з боку банківських установ. Такий підхід цілком відповідає євроінтеграційним зобов'язанням України та дозволяє зміцнити довіру громадян до банківської системи, яка протягом останніх десятиліть зазнавала суттєвих втрат через банкрутства банків і масштабні фінансові кризи [50].

Суттєвою проблемою для України тривалий час залишався низький рівень суспільної довіри до банківського сектору, що обумовлювався значною кількістю випадків неплатоспроможності фінансових установ. Саме тому наближення системи гарантування вкладів до європейських стандартів є не лише юридичною вимогою, а й інструментом відновлення фінансової культури та формування більш стійкого ринку. У цьому сенсі роль ФГВФО виходить далеко за межі звичайної адміністративної інституції: він стає провідником інституційних реформ, що формують нову парадигму взаємовідносин між державою, банками та суспільством.

У працях українських науковців усе частіше наголошується на важливості безпекоорієнтованого підходу до управління Фондом гарантування вкладів. Це означає, що ключовим завданням є не лише відшкодування коштів вкладникам, а й створення стійкої системи страхування депозитів, здатної функціонувати навіть у надзвичайних умовах. Такий підхід передбачає поєднання національного досвіду з найкращими міжнародними практиками, що дає можливість мінімізувати ризики системних криз і підвищити рівень захисту інтересів громадян. Безпекоорієнтована модель управління Фондом сприяє довгостроковій фінансовій стабільності, оскільки дозволяє заздалегідь формувати резерви, прогнозувати можливі загрози та створювати механізми оперативного реагування [17].

Безпековий вимір діяльності Фонду також тісно пов'язаний із розвитком культури фінансової відповідальності серед громадян і бізнесу. Адже система гарантування вкладів є ефективною лише тоді, коли вкладники усвідомлюють як свої права, так і обмеження. Водночас банки, будучи учасниками Фонду,

отримують додаткові стимули до дотримання фінансової дисципліни, оскільки саме їхні внески формують основний ресурс для виплат у випадку неплатоспроможності установ. Такий підхід дозволяє зміцнити стійкість всієї банківської системи, зробити її менш уразливою до зовнішніх шоків і внутрішніх дисбалансів.

Таким чином, інституціоналізація Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні, адаптація міжнародного досвіду та впровадження безпекоорієнтованої моделі управління формують сучасну архітектуру публічного управління у сфері фінансової стабільності. Вона поєднує в собі риси автономної регуляторної установи, соціально-правового гаранта та інтеграційного механізму, що наближає Україну до європейських стандартів. Водночас подальший розвиток ФГВФО залежатиме від здатності держави забезпечити ефективну нормативну базу, підвищити прозорість діяльності Фонду та посилити його спроможність діяти у кризових умовах. Тільки за таких умов система гарантування вкладів стане справжнім фундаментом довіри до банківської системи й елементом фінансової безпеки держави [3; 17; 34; 50].

Сутність публічного управління у даній сфері розкривається також через його принципи. Воно має базуватися на законності, прозорості, підзвітності та ефективності. Законність означає, що всі управлінські рішення повинні мати правове підґрунтя та відповідати чинному законодавству. Прозорість передбачає доступ громадськості до інформації про діяльність Фонду та інших уповноважених органів, що зміцнює довіру до системи. Підзвітність виражається у відповідальності державних інституцій перед суспільством за прийняті рішення, а ефективність — у здатності досягати поставлених цілей із мінімальними витратами та максимальною користю для вкладників і держави.

Функціонування ФГВФО в Україні є одним із ключових елементів забезпечення фінансової стабільності та довіри до банківської системи. Водночас, незважаючи на вагомий прогрес у реформуванні інституції та розширенні її можливостей, проблемні аспекти залишаються очевидними й потребують системного вирішення. Дослідники Н. Юрків та Б. Данилишин

акцентують увагу на низці організаційних і правових недоліків, які ускладнюють діяльність Фонду. Насамперед, йдеться про недостатню прозорість механізмів управління активами неплатоспроможних банків, що породжує сумніви у справедливості та ефективності їх розпорядження. Окрім того, складнощі з реалізацією переданого майна фактично знижують ефективність ліквідаційних процедур, уповільнюють відшкодування втрат вкладників і створюють додаткові ризики для функціонування фінансової системи. Ще однією важливою проблемою, яка набуває дедалі більшої актуальності в умовах сучасних кризових викликів, є потреба у збільшенні обсягу гарантованих виплат вкладникам, що забезпечить вищий рівень фінансової безпеки та відновлення довіри громадян до банківської сфери [32].

Наявність зазначених недоліків підтверджується і даними офіційних аудиторських перевірок. Так, у своєму звіті за 2016–2019 роки РП України засвідчила, що у діяльності Фонду були допущені численні неефективні управлінські рішення, які обмежували можливості інституції у забезпеченні належного рівня прозорості й ефективності фінансового управління. У документі було наголошено на потребі удосконалення системи контролю, яка має бути не лише формальною процедурою, а й дієвим інструментом запобігання зловживанням і підвищення ефективності використання активів. Саме ці дані підкреслюють, що публічне управління у сфері гарантування вкладів не може залишатися на рівні декларацій чи формального виконання законодавчих норм, воно повинно постійно вдосконалюватися, враховуючи динаміку ринку та зростаючі очікування суспільства [12].

Особливого значення в цьому контексті набуває питання адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Дослідники А. Гриняк та Н. Міловська наголошують, що процес євроінтеграції у сфері фінансової безпеки не обмежується виключно формальним гармонізуванням правових норм. Йдеться про глибші структурні зміни, які повинні стосуватися реального запровадження механізмів захисту прав вкладників на практиці. Ці механізми мають бути зорієнтовані на дотримання принципів прозорості та

підзвітності, які є фундаментальними для європейської правової системи. Лише за таких умов можна досягти якісного підвищення рівня довіри населення до банківської сфери та забезпечити реальне наближення української моделі гарантування вкладів до стандартів ЄС [5].

Слід відзначити, що адаптація законодавства до норм права ЄС є не просто технічним процесом, а складною трансформацією публічного управління, яке перебуває на перетині національних інтересів та міжнародних зобов'язань. У цьому полягає одна з ключових особливостей функціонування сучасних інституцій фінансової безпеки: вони мусять відповідати очікуванням громадян, забезпечувати стабільність внутрішнього ринку, а також інтегруватися у глобальні економічні та правові простори. Україна, прагнучи відповідати критеріям ЄС, має забезпечити баланс між необхідністю захисту внутрішніх національних інтересів і виконанням міжнародних зобов'язань, які визначаються рамками європейського права. Це стосується не лише технічних аспектів діяльності Фонду, а й загальної парадигми публічного управління, яка повинна ґрунтуватися на принципах верховенства права, прозорості, справедливості та підзвітності.

Таким чином, проблеми функціонування ФГВФО, з одного боку, демонструють наявність організаційних і правових прогалин, які підтверджуються як експертними оцінками, так і офіційними аудитами. З іншого боку, вони водночас окреслюють стратегічний напрямок розвитку цієї інституції — адаптацію та реформування у відповідності до європейських стандартів. Саме поєднання ефективного внутрішнього врядування та імплементації європейських практик може стати запорукою не лише зміцнення довіри громадян до фінансової системи, але й стабільності національної економіки загалом. У цьому контексті публічне управління у сфері гарантування вкладів слід розглядати як складний багаторівневий процес, у якому поєднуються національні та міжнародні виміри, а також як важливу складову інтеграції України до європейського правового простору.

Отже, поняття публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб відображає багатовимірний процес, у якому переплітаються правові норми, організаційні структури та соціально-економічні цілі. Його сутність полягає у створенні та реалізації механізмів, які забезпечують стабільність банківської системи, захист прав громадян і підтримку довіри до державних інституцій. Ефективність цієї системи залежить від законодавчого врегулювання, організаційної спроможності Фонду та гармонізації із міжнародними стандартами. Саме на стику цих елементів формується сучасна модель публічного управління, яка здатна гарантувати баланс між інтересами держави, банків та вкладників.

1.2. Суб'єкти публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Суб'єкти публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб становлять складну мережу інституцій, органів та організацій, які спільно забезпечують ефективне функціонування механізму захисту прав вкладників і підтримання стабільності банківської системи. Їхня діяльність взаємопов'язана та взаємозалежна, адже кожен суб'єкт виконує визначені функції, що у сукупності формують єдину систему публічного управління. У центрі цієї системи перебуває держава, яка через спеціалізовані органи влади створює правові, організаційні та фінансові передумови для належного функціонування гарантійних механізмів. Саме держава встановлює правила гри на фінансовому ринку, визначає обсяг і порядок гарантій, забезпечує інституційну основу для діяльності ФГВФО, а також контролює дотримання встановлених норм.

Ключовим суб'єктом публічного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб в Україні є ФГВФО. Його роль не обмежується суто технічною функцією відшкодування коштів вкладникам у випадку банкрутства банківських установ. Насправді, Фонд виконує стратегічно важливу функцію підтримання стабільності всієї банківської системи, адже довіра громадян до

фінансових установ значною мірою залежить від упевненості у захищеності їхніх депозитів. Саме через механізми, адміністровані Фондом, відбувається реалізація базового

принципу сучасної фінансової політики держави — гарантування економічної безпеки населення у разі неплатоспроможності банків. Згідно з дослідженням В. Крахлевича, ключові функції Фонду полягають у виплаті гарантованих сум вкладникам збанкрутілих банків, управлінні активами цих установ, а також у забезпеченні фінансової стабільності всієї системи [50]. Це визначає Фонд не просто як допоміжну інституцію, а як одну з найважливіших ланок у механізмі фінансової безпеки держави.

ФГВФО виступає унікальною структурою, яка поєднує в собі ознаки державного регулятора та фінансового оператора. З одного боку, він діє в межах законодавчо визначених повноважень, здійснюючи контрольні та регулятивні функції, з іншого — виконує роль активного учасника фінансового ринку, адже адмініструє процеси ліквідації банків, реалізації їхнього майна та розподілу активів. Така подвійність статусу робить його інституцією, що перебуває у центрі складної системи правових, економічних і політичних відносин. Більше того, у сучасних умовах кризових явищ у світовій економіці Фонд бере на себе функції гаранта фінансової стабільності, забезпечуючи не лише інтереси окремих вкладників, а й довіру до банківського сектору загалом. У цьому контексті він виконує роль своєрідного «буфера», що пом'якшує наслідки банкрутства банківських установ для громадян і економіки.

Важливим аспектом діяльності Фонду є оцінка його відповідності європейським стандартам захисту прав вкладників. Адже в умовах інтеграції України до європейського економічного та правового простору забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності функціонування Фонду стає не лише внутрішньодержавним завданням, але й міжнародним зобов'язанням. Європейська практика демонструє, що ефективність системи гарантування вкладів оцінюється не лише за формальними критеріями виплати компенсацій, але й за здатністю інституції забезпечити швидкість, прозорість та

справедливість цього процесу. У цьому сенсі стратегічний напрямок розвитку Фонду має на меті максимальне наближення до європейських стандартів, що вимагає як вдосконалення законодавчої бази, так і підвищення інституційної спроможності.

Не менш важливою є міжінституційна взаємодія Фонду з іншими органами державної влади. Зокрема, його діяльність тісно координується з НБУ, який виконує функції регулятора банківського сектору, а також із КМУ що формує загальну фінансову політику держави. Така співпраця забезпечує системність управління та дозволяє ефективно інтегрувати діяльність Фонду у ширший контекст державного регулювання фінансового ринку. Водночас, координація з іншими органами виконавчої влади створює додаткові механізми контролю й підзвітності, які підсилюють легітимність діяльності Фонду у суспільстві. Цей міжінституційний характер роботи демонструє, що гарантування вкладів не можна розглядати у відриві від загальної системи публічного управління, адже воно є складовою комплексної стратегії фінансової безпеки.

Важливим суб'єктом публічного управління у сфері гарантування вкладів є НБУ, який відповідає за нагляд і регулювання банківського сектору, здійснює ліцензування діяльності банків, а також оцінює їхню платоспроможність. Його роль полягає у забезпеченні макрофінансової стабільності, а також у співпраці з ФГВФО з питань санації банків і ліквідації неплатоспроможних установ [15]. Крім того, НБУ бере участь у розробці стратегічних документів, спрямованих на реформування фінансового сектору та модернізацію механізмів депозитного страхування. Рішення НБУ щодо визнання банку неплатоспроможним стає відправною точкою для активних дій Фонду гарантування. Таким чином, НБУ є ключовим партнером і водночас регулятором, без якого система не могла б функціонувати ефективно.

Система гарантування вкладів фізичних осіб в Україні функціонує як складний багаторівневий механізм, у якому ключова роль належить не лише Фонду гарантування, а й іншим суб'єктам публічного управління. Вона

відображає баланс між законодавчою, виконавчою та судовою владою, а також інституціями зовнішнього контролю, які забезпечують прозорість та підзвітність у реалізації фінансової політики. Саме комплексна взаємодія цих суб'єктів формує основу довіри до фінансової системи, визначає напрями реформ і закладає підвалини для інтеграції України у європейський правовий простір.

Органи законодавчої влади, передусім ВРУ, виступають першоосновою функціонування системи гарантування вкладів, адже саме вони встановлюють правові рамки діяльності Фонду та визначають загальні принципи захисту прав вкладників. Ухвалення законів у цій сфері не є лише формальною процедурою — воно має стратегічне значення для розвитку фінансового сектору, оскільки визначає баланс між інтересами держави, банківських установ і громадян. Так, прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» (№ 3624-IX від 21.03.2024) стало вагомим кроком у вдосконаленні інституційної архітектури системи. Цей закон спрямований на розширення повноважень Фонду, підвищення прозорості його діяльності та поступову адаптацію до *acquis* ЄС [25]. Він демонструє не лише внутрішню потребу України у зміцненні фінансової стабільності, але й відображає стратегічний курс на європейську інтеграцію, що вимагає гармонізації національного законодавства з європейськими нормами.

Виконавча влада, представлена насамперед урядовими інституціями, відіграє роль координатора політики у сфері фінансових ринків та банківського регулювання. Міністерство фінансів України має у цьому процесі особливе значення, адже саме воно забезпечує поєднання державних стратегій у сфері фінансової безпеки та сталого розвитку. Його діяльність тісно пов'язана з необхідністю інтеграції системи гарантування депозитів у ширший контекст функціонування фінансових ринків, а також із завданням забезпечення стабільності державних фінансів. Важливо підкреслити, що Міністерство фінансів виконує не лише координаційну функцію всередині держави, але й

виступає майданчиком для комунікації з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та Європейським банком реконструкції та розвитку. Це дозволяє Україні інтегрувати національну систему гарантування вкладів у глобальні фінансові процеси та отримувати експертну і технічну допомогу, необхідну для подальшого реформування [13]. Таким чином, виконавча влада не лише реалізує політичні рішення парламенту, але й забезпечує їх практичне втілення у взаємодії з міжнародним середовищем.

Окремо слід відзначити важливу роль судових органів у системі гарантування вкладів фізичних осіб. Судова влада виконує функцію арбітра у спорах між вкладниками, банківськими установами та Фондом гарантування, забезпечуючи правовий захист інтересів громадян. У випадках, коли вкладники сумніваються у законності дій Фонду чи банківських структур, саме судові інстанції стають останньою гарантією справедливості та відновлення порушених прав. Судова практика у сфері банківських спорів формує прецеденти, що уточнюють і конкретизують застосування законодавчих норм, створюючи тим самим умови для більш чіткого регулювання правовідносин у сфері гарантування вкладів. Це підвищує рівень правової визначеності й сприяє формуванню у громадян відчуття захищеності, яке є основою для довіри до фінансової системи.

Не менш важливим елементом системи публічного управління є інституції зовнішнього фінансового контролю, зокрема РП України. Її функція полягає у здійсненні незалежного аудиту діяльності Фонду гарантування вкладів, перевірці ефективності використання коштів і прозорості реалізації функцій з управління активами банків, що були виведені з ринку. Звітність РП України має вагоме значення, оскільки вона не лише виявляє недоліки у роботі Фонду, але й формує рекомендації щодо їх усунення, сприяючи підвищенню рівня ефективності управління активами та відшкодування вкладникам. Таким чином, РП України виконує роль своєрідного «сторожового пса» фінансової системи, який забезпечує зовнішній контроль та підзвітність, необхідні для

збереження довіри суспільства до інституції, що виконує ключову роль у сфері фінансової стабільності [13].

Загалом взаємодія між законодавчими, виконавчими, судовими органами та інституціями контролю створює складну і водночас гармонійну систему публічного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб. Законодавча влада формує нормативну основу, виконавча — забезпечує практичну реалізацію політики, судова — гарантує захист прав і справедливність, а контрольні органи — підтримують прозорість і ефективність. У такій багаторівневій моделі закладено не лише баланс повноважень, але й запобіжники від можливих зловживань, що робить систему більш стійкою та здатною адаптуватися до нових викликів. Саме тому функціонування цих суб'єктів публічного управління слід розглядати як взаємодоповнюючі процеси, що разом формують цілісну архітектуру фінансової безпеки держави.

Не менш значущими учасниками системи є самі банки-учасники, які зобов'язані сплачувати внески до Фонду гарантування вкладів і дотримуватися встановлених правил. Їхня фінансова дисципліна та відповідальність прямо впливають на ефективність функціонування системи та рівень захисту вкладників. Також слід враховувати роль громадськості та об'єднань споживачів фінансових послуг, які здійснюють громадський контроль, підвищують обізнаність населення про гарантійні механізми та впливають на формування суспільної довіри до банківської системи.

З точки зору конституційно-правового виміру, діяльність суб'єктів публічного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб набуває особливого значення, оскільки вона безпосередньо ґрунтується на базових засадах, визначених у КУ. Принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Основного Закону, виступає своєрідним фундаментом, що забезпечує легітимність усіх рішень та дій органів влади у цій сфері. Саме верховенство права гарантує, що будь-які рішення, пов'язані з ліквідацією банків, виплатами вкладникам чи управлінням активами, повинні відповідати нормам законодавства та міжнародним стандартам, а не ситуативним інтересам.

Важливим елементом є й захист права власності, який у банківському контексті тісно пов'язаний із гарантуванням депозитів. Громадяни, вкладаючи свої кошти у банківські установи, фактично реалізують конституційне право на володіння, користування та розпорядження власністю. Тому ефективна діяльність ФГВФО і взаємодіючих з ним органів влади має слугувати гарантією захисту цього права. Нарешті, принцип рівності громадян, закріплений у статті 24 КУ, визначає, що всі вкладники повинні мати рівні права на отримання відшкодування, незалежно від соціального статусу, місця проживання чи інших ознак. Це формує довіру до держави як до гаранта фінансової стабільності. Науковці обґрунтовано наголошують на необхідності інституційного реформування системи, аби забезпечити більш збалансовану взаємодію між органами державної влади та спеціалізованими установами, що діють у сфері фінансової безпеки [4].

Водночас, український досвід неможливо розглядати у відриві від міжнародної практики, адже сучасна фінансова система є глобально інтегрованою. Міжнародний досвід депозитного страхування активно інтегрується у вітчизняні інститути, створюючи основу для їхнього удосконалення. Практика функціонування систем страхування депозитів у США, Німеччині, Польщі чи країнах Балтії демонструє різноманіття підходів — від централізованих державних механізмів до змішаних моделей, де ключову роль відіграють банківські асоціації. Українські дослідники наголошують, що адаптація найкращих світових практик дозволяє не лише підвищити рівень стійкості національної фінансової системи, але й зміцнити довіру громадян до банківського сектору [34; 17]. Це особливо актуально в умовах післякризового відновлення економіки, коли довіра населення до фінансових установ часто виявляється підваженою, а гарантійні механізми стають ключовим інструментом її відновлення.

Особливе значення у цьому процесі має європейський вектор інтеграції. Адаптація українського законодавства до *acquis* ЄС у сфері гарантування вкладів є не лише формальною умовою інтеграційного курсу, але й практичним

інструментом підвищення ефективності функціонування національних інституцій. Європейські норми у цій сфері ґрунтуються на принципах прозорості, швидкості відшкодування та ефективного управління активами банків, що виводяться з ринку. Саме гармонізація законодавства дозволяє забезпечити належний баланс між інтересами вкладників, банківських установ і держави. Водночас вона створює передумови для уніфікації процедур, які сприймаються міжнародними інвесторами як запорука надійності та стабільності. Науковці підкреслюють, що без комплексної гармонізації українська система ризикує залишатися ізольованою від європейських стандартів, що знижує її конкурентоспроможність та рівень довіри громадян [5]. Отже, рух у напрямі правової уніфікації має як стратегічне, так і практичне значення для подальшого розвитку фінансової архітектури України.

Не менш важливо розглядати систему публічного управління у сфері гарантування вкладів крізь призму міждисциплінарного виміру. Це питання не зводиться виключно до фінансово-правових норм, адже у процесі залучені й організаційні, управлінські та соціально-психологічні аспекти. Ефективність гарантійної системи залежить не лише від законів чи розмірів компенсацій, але й від здатності інституцій функціонувати узгоджено, уникати конфліктів повноважень та забезпечувати прозору комунікацію із суспільством. Як слушно зазначає О. Константінов, система суб'єктів публічного управління в Україні має багаторівневий характер, де наявні різні центри прийняття рішень — парламент, уряд, спеціалізовані агентства, судові органи, зовнішні контролюючі інституції. Така багатосаровість потребує належної координації та гармонійного функціонування всіх елементів, оскільки лише тоді система буде здатна виконувати своє ключове завдання — гарантувати права вкладників і зміцнювати фінансову стабільність держави [16].

Можна констатувати, що система гарантування вкладів фізичних осіб в Україні функціонує завдяки взаємодії низки суб'єктів публічного управління, які забезпечують її ефективність та стабільність. Кожен учасник виконує визначені функції, що у сукупності формують багаторівневий механізм захисту

прав вкладників і підтримання довіри до банківської системи. Таблиця 1.1 відображає основних суб’єктів цієї системи та їхні ключові повноваження.

Таблиця 1.1

Суб’єкти публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Суб’єкт	Основні функції	Особливості ролі у системі
Держава (через органи влади) [31]	Формування правових, організаційних і фінансових передумов; визначення правил гарантій; контроль дотримання норм	Центральна ланка системи, забезпечує інституційну основу функціонування ФГВФО
ФГВФО [7], [30]	Виплата гарантованих сум вкладникам; управління активами банків, що виведені з ринку; забезпечення фінансової стабільності; координація з НБУ та урядом	Ключовий спеціалізований інститут; поєднує функції державного регулятора та фінансового оператора
НБУ [7], [54]	Нагляд і регулювання банків; ліцензування; оцінка платоспроможності; співпраця з ФГВФО у санації та ліквідації банків	Основний регулятор і партнер ФГВФО; гарантує макрофінансову стабільність
Органи законодавчої влади (ВРУ) [31]	Прийняття законів у сфері гарантування вкладів; удосконалення правової бази	Формують правові засади діяльності системи; приклад – Закон № 3624-IX (2024)
Органи виконавчої влади (Кабмін, Мінфін та ін.) [6], [18], [19], [23], [24]	Формування політики у сфері фінансової безпеки; координація державних стратегій; взаємодія з міжнародними організаціями	Мінфін виступає ключовим координатором і майданчиком для комунікацій

Судові органи [31]	Захист прав вкладників; розгляд спорів, пов'язаних із банками та ФГВФО	Забезпечують верховенство права та баланс інтересів сторін
РП України [1]	Зовнішній аудит діяльності ФГВФО; контроль ефективності використання коштів та управління активами	Виконує функцію незалежного фінансового контролю
Банки-учасники системи [30]	Сплата внесків до ФГВФО; дотримання правил діяльності	Їхня дисципліна прямо впливає на ефективність системи
Громадськість, об'єднання споживачів [59]	Громадський контроль; підвищення фінансової обізнаності населення; формування довіри	Допомагають зміцнювати соціальну підтримку системи
Міжнародні організації та дослідники [54]	Поширення кращих практик; сприяння інтеграції до стандартів ЄС	Спрямовують розвиток системи на відповідність європейським і світовим нормам

Отже, суб'єкти публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб утворюють комплексну багаторівневу структуру, що включає ФГВФО, НБУ, законодавчі та урядові органи, інституції зовнішнього фінансового контролю, а також міжнародні організації. Їх взаємодія забезпечує не лише захист прав вкладників, але й стабільність банківської системи, адаптацію до європейських стандартів і підвищення фінансової стійкості України в умовах глобальних викликів.

Висновки до розділу I

Розглянуто теоретико-методологічні засади публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб, що дало змогу сформулювати цілісне уявлення про сутність цього явища та визначити коло його основних суб'єктів.

Публічне управління в даній сфері постає як комплексна діяльність держави та уповноважених інституцій, спрямована на забезпечення фінансової стабільності, захист економічних прав громадян і підтримку довіри до банківської системи. Його зміст полягає у створенні та реалізації нормативно-правових, організаційних і фінансових механізмів, що гарантують повернення коштів вкладникам у разі банкрутства чи неплатоспроможності банківських установ. Сутність управління виявляється у балансі між соціальною функцією, яка орієнтована на захист інтересів населення, та економічною функцією, що забезпечує стійкість банківського сектору.

Аналіз суб'єктного складу системи гарантування вкладів показав, що вона має багаторівневий характер і включає як центральні органи державної влади, так і спеціалізовані інституції. Ключову роль у цій системі відіграє ФГВФО, який виконує функції адміністрування, акумуляції коштів, організації виплат і врегулювання проблемних банків. Важливим суб'єктом також є НБУ, який забезпечує регуляторну та наглядову діяльність, а також здійснює контроль за платоспроможністю банків. Органи законодавчої та виконавчої влади визначають правове поле та формують політику у сфері гарантування, тоді як судові органи забезпечують правовий захист і вирішення спорів. Учасниками системи є й самі банки, що зобов'язані брати участь у формуванні фонду та дотримуватися встановлених вимог.

Таким чином, у першому розділі обґрунтовано, що публічне управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб є багатогранним процесом, який інтегрує правові, організаційні та соціально-економічні аспекти. Його ефективність залежить від чіткої взаємодії між різними суб'єктами управління, прозорості процедур, а також здатності держави забезпечувати баланс між стабільністю фінансової системи та інтересами громадян. Отримані теоретичні узагальнення створюють основу для подальшого аналізу правового статусу ФГВФО і пошуку шляхів вдосконалення публічного управління у цій сфері.

РОЗДІЛ II

ПРАВОВИЙ СТАТУС ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

2.1. Загальна характеристика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

ФГВФО є ключовою інституцією фінансової системи України, покликаною забезпечувати стабільність банківського сектору та захист прав громадян як вкладників. Його створення стало відповіддю держави на потребу зміцнення довіри до банківських установ і формування надійного механізму соціального захисту у разі неплатоспроможності чи банкрутства банків. Фонд функціонує як спеціалізована установа, що поєднує у собі ознаки державного регулятора та фінансового посередника, адже він не лише здійснює накопичення коштів, але й адмініструє процеси відшкодування вкладів і бере участь у врегулюванні кризових ситуацій у банківській сфері (Додаток А).

Відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», у 2001 році було створено ФГВФО — спеціалізовану установу, що отримала особливі повноваження у сфері забезпечення надійності депозитів, визначення розмірів відшкодування у разі їх недоступності, а також роботи з проблемними банками та їх виведення з ринку.

Законодавством закріплено, що ФГВФО є:

- установою, яка виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів і виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків;
- юридичною особою публічного права, що володіє відокремленим майном, яке належить державі та перебуває у його господарському віданні;
- суб'єктом управління державним майном, який самостійно володіє, користується та розпоряджається ним (зокрема може здійснювати відчуження,

передачу в оренду чи ліквідацію), якщо такі дії не суперечать законодавству та меті діяльності Фонду;

- економічно самостійною установою, що має власний баланс, поточні та інші рахунки в НБУ, включаючи рахунки умовного зберігання (ескроу), а також рахунки в цінних паперах у депозитарних установах;

- неприбутковою організацією, діяльність якої не спрямована на одержання прибутку [28].

Основним завданням ФГВФО є забезпечення ефективного функціонування системи гарантування вкладів, організація виведення неплатоспроможних банків з ринку та їх ліквідація. Для виконання цього завдання Фонд здійснює такі функції:

- веде реєстр учасників системи гарантування вкладів;
- акумулює кошти з визначених законодавством джерел і контролює своєчасність та повноту їх перерахування кожним учасником ФГВФО;

- інвестує кошти Фонду в державні цінні папери України та облігації міжнародних фінансових організацій, розміщені на території країни;

- здійснює емісію корпоративних облігацій у межах, визначених законодавством, і видачу векселів відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік;

- організовує виплати відшкодувань за вкладами у строки, встановлені законодавством;

- регулює участь банків у системі гарантування вкладів фізичних осіб;

- бере участь в інспекційних перевірках проблемних банків за ініціативою НБУ;

- застосовує до банків заходи реагування у випадку порушень;

- здійснює підготовку та проведення процедури виведення банку з ринку, включно з організаційними заходами щодо відкритого конкурсу, визначення найменш витратного способу виведення банку, виконання плану врегулювання, тимчасової адміністрації та ліквідації банку;

- проводить перевірки банків;

- надає фінансову підтримку банкам у межах встановлених процедур;
- аналізує фінансовий стан банків для виявлення ризиків і прогнозування потенційних витрат Фонду на виведення неплатоспроможних банків і відшкодування коштів вкладникам;
- направляє запити до клієнтів, вкладників та інших кредиторів банку у порядку, встановленому ФГВФО;
- здійснює інформування громадськості щодо роботи системи гарантування вкладів, захисту прав вкладників і підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- вивчає та аналізує тенденції розвитку ринку ресурсів, залучених від вкладників учасниками системи ФГВФО [28].

Учасниками ФГВФО є банки, участь яких є обов'язковою. Банк набуває статусу учасника Фонду з дня отримання банківської ліцензії. У разі прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку ФГВФО виключає його зі списку учасників.

Формування коштів Фонду здійснюється за такими джерелами:

- початкові збори з учасників ФГВФО;
- регулярні збори з учасників Фонду;
- спеціальний збір до ФГВФО;
- доходи від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України та облігації міжнародних фінансових організацій, розміщені на території України;
- кошти, залучені шляхом емісії корпоративних облігацій або видачі векселів ФГВФО;
- доходи у вигляді процентів, нарахованих НБУ за залишками коштів на рахунках Фонду;
- кредити, залучені від НБУ у випадках, передбачених законодавством;
- неустойки, штрафи та пеня, стягнуті відповідно до законодавства;
- кошти, внесені НБУ на день створення Фонду у розмірі 20 млн грн;

- кошти з Державного бюджету України, у тому числі облігації внутрішньої державної позики;
- благодійні внески, гранти та технічна допомога у грошовій або негрошовій формі, у тому числі від іноземних осіб;
- кредити від небанківських фінансових установ та іноземних кредиторів;
- кошти, отримані від реалізації заходів плану врегулювання, зокрема від продажу неплатоспроможного або перехідного банку, ліквідації банку;
- доходи від надання фінансової підтримки у вигляді позики приймаючому або перехідному банку;
- доходи від надання кредиту перехідному банку;
- гарантійні внески, перераховані учасниками відкритого конкурсу у випадках, передбачених законодавством;
- доходи від управління майном Фонду, включно з відчуженням або орендою;
- кошти, що надходять від банків, щодо яких проводиться тимчасова адміністрація або ліквідація, у межах затверджених кошторисів витрат на їх виведення з ринку [28].

Першочерговим джерелом коштів ФГВФО є початковий збір, який банк-учасник сплачує протягом 30 календарних днів з дати отримання банківської ліцензії у розмірі 1% від статутного капіталу банку [28].

Варто зазначити, що для виконання своїх функцій та повноважень ФГВФО має забезпечити «необхідний рівень забезпеченості системи гарантування вкладів фізичних осіб, достатній для покриття очікуваних майбутніх витрат фонду з урахуванням можливості настання кризових явищ, у відношенні до суми гарантованих фондом коштів вкладників банків-учасників у межах суми відшкодування на відповідний період» [28]. Цей показник називається цільовим показником ФГВФО і повинен бути рівним або перевищувати 2,5% розміру гарантованих сум коштів вкладників банків-учасників фонду.

У разі, коли цільовий показник опускається нижче мінімального значення або виникає потреба погашення залучених кредитів, ФГВФО має право встановити спеціальний збір, який є обов'язковим для сплати кожним банком-учасником. При цьому загальна сума спеціального збору, сплачена протягом року, не може перевищувати розмір регулярного збору, сплаченого банком за попередній рік.

Банки-учасники ФГВФО, крім тих, що віднесені до категорії неплатоспроможних, сплачують пеню за несвоєчасну або неповну сплату зборів у розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожен день прострочення, включно з днем сплати. У разі порушення банком законодавства, що регулює систему гарантування вкладів фізичних осіб, ФГВФО застосовує заходи впливу у вигляді письмового застереження, штрафу або зобов'язує банк усунути порушення [28].

Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» визначає, що розмір штрафу може становити до 0,1% величини зареєстрованого статутного капіталу банку за такі порушення:

- неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірних відомостей банком до ФГВФО, якщо подання таких відомостей передбачене законодавством або правилами Фонду;
- порушення порядку ведення бази даних вкладників;
- невиконання або несвоєчасне виконання банком рішень, правил ФГВФО чи розпоряджень щодо усунення порушень.

Штраф може бути накладений протягом шести місяців з дня виявлення правопорушення, але не пізніше трьох років з моменту його вчинення. У разі вчинення двох або більше правопорушень, за кожне накладається окремий штраф. При цьому застосування штрафних заходів не звільняє банк від обов'язку усунути правопорушення [28].

Першочерговим завданням Фонду є гарантування відшкодування коштів вкладникам у разі банкрутства банку. В українській практиці цей механізм має свою специфіку: з одного боку, він адаптований до національної правової та

фінансової системи, а з іншого — наближається до міжнародних та європейських стандартів [34]. Саме завдяки цьому Фонд забезпечує баланс між внутрішніми економічними умовами та необхідністю гармонізації з європейською практикою.

Загальна характеристика Фонду полягає у визначенні його правового статусу, завдань, функцій і місця у системі публічного управління. Він є державною спеціалізованою установою, яка діє на підставі закону та має чітко визначені повноваження. Основна його місія – гарантування повернення коштів фізичних осіб у межах установленого державою розміру компенсації у разі неплатоспроможності банку. Для цього Фонд акумулює внески банків-учасників, формує спеціальні резерви та управляє фінансовими ресурсами, щоб у будь-який момент бути готовим до виконання своїх зобов'язань перед вкладниками.

Важливим напрямом розвитку ФГВФО є поступове приведення його діяльності у відповідність до стандартів ЄС, особливо у сфері захисту прав вкладників. В умовах інтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, адаптація європейських норм набуває не лише технічного, а й стратегічного значення, оскільки йдеться про формування довіри до національної фінансової системи та забезпечення її стійкості у кризових ситуаціях. Європейський досвід демонструє, що ефективна система гарантування вкладів повинна характеризуватися підвищеною прозорістю, зрозумілими для громадян процедурами та максимальною оперативністю у здійсненні виплат. Саме ці чинники забезпечують стабільність банківського сектору, адже вкладники мають впевненість у тому, що їхні кошти захищені навіть у разі банкрутства банківської установи. Для України така модель стає орієнтиром, оскільки національний досвід кризових явищ у банківській сфері 2014–2016 років продемонстрував уразливість існуючої системи та необхідність її докорінного реформування. Сучасні трансформації у діяльності Фонду орієнтовані на інтеграцію європейських практик, зокрема в частині вдосконалення процедур виплат, посилення прозорості управління активами та розширення функцій,

пов'язаних із запобіганням і врегулюванням кризових явищ у банківському секторі [50].

Важливим елементом діяльності Фонду є те, що його функціонування не обмежується лише внутрішнім саморегулюванням, а підлягає ретельному зовнішньому аудиту та контролю. Це є запорукою того, що Фонд працює відповідно до принципів публічності та підзвітності. Прикладом є діяльність РП України, яка у 2016–2019 роках здійснила комплексний аналіз ефективності роботи Фонду. У своїх висновках контрольний орган відзначив як позитивні аспекти, зокрема своєчасність та результативність виплат вкладникам, так і низку проблемних питань, що стосувалися використання активів і реалізації майна неплатоспроможних банків. Ці результати свідчать про подвійний характер діяльності Фонду: з одного боку, він забезпечує безпосередній захист інтересів вкладників, з іншого — виступає фінансовим оператором, який управляє значними обсягами активів, виведених з ринку. Неефективність або непрозорість у цьому процесі створює ризики як для самої системи гарантування, так і для всієї фінансової стабільності держави. Саме тому подальший розвиток Фонду вимагає не лише удосконалення внутрішніх механізмів управління, але й розбудови більш потужних інструментів зовнішнього контролю, які б сприяли підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів [12].

Не менш важливим є те, що розвиток ФГВФО тісно пов'язаний із загальним станом фінансових ринків в Україні. У сучасних умовах він виконує роль стабілізаційного механізму, що дозволяє підтримувати довіру до банківської системи, навіть у кризові періоди. Згідно зі звітами Мінфіну України, Фонд розглядається не лише як інструмент страхування, що компенсує втрати громадян у разі банкрутства банку, але й як інституція, здатна безпосередньо впливати на якість корпоративного управління у банківському секторі. Це особливо важливо в умовах, коли корпоративна культура багатьох банківських установ все ще перебуває на стадії формування та характеризується недостатнім рівнем прозорості та підзвітності. Фонд,

виконуючи функції ліквідатора та управителя активами, фактично бере участь у процесах реструктуризації банківської системи, задаючи певні стандарти ефективності управління. У цьому аспекті він стає не лише гарантом фінансової безпеки громадян, а й каталізатором інституційних змін у банківській сфері. Саме така подвійна роль — захисника інтересів вкладників і стимулятора якісних змін у системі управління — визначає стратегічне значення Фонду у ширшому контексті економічного розвитку та інтеграції України у світовий фінансовий простір [20].

Разом із тим, Фонд виконує не лише пасивну компенсаційну функцію, а й активно впливає на розвиток банківської системи. Він бере участь у процедурах виведення неплатоспроможних банків з ринку, організовує тимчасові адміністрації, а також здійснює продаж активів проблемних установ з метою мінімізації фінансових втрат. Завдяки цим функціям ФГВФО виступає як інструмент антикризового регулювання, здатний запобігти поширенню недовіри до банківської системи та виникненню системних криз.

Особливе значення має й організаційна структура Фонду, що забезпечує оперативність прийняття рішень та їхню підзвітність. Його діяльність регламентується державою, однак, водночас він діє як самостійна інституція, яка відповідає за власну фінансову політику. Такий підхід дозволяє поєднувати державні інтереси зі специфічними завданнями у сфері банківського гарантування.

У широкому розумінні ФГВФО є не лише фінансовим механізмом, а й соціальним інститутом, який забезпечує довіру населення до банківської системи та формує у громадян відчуття захищеності їхніх заощаджень. Сам факт існування Фонду стимулює вкладників користуватися послугами банків, а отже, сприяє розвитку національної економіки. Він також слугує важливим фактором зміцнення репутації України на міжнародній арені, оскільки система гарантування вкладів відповідає загальноприйнятим світовим стандартам і принципам.

Зарубіжний досвід демонструє важливість безпекоорієнтованого підходу до страхування депозитів, адже система гарантування повинна не лише компенсувати втрати вкладників, але й запобігати виникненню ризиків у фінансовому середовищі. У дослідженнях підкреслюється, що ефективна робота Фонду ґрунтується на прозорості, підзвітності та створенні передумов для довгострокової стійкості банківської системи [49].

Правове регулювання діяльності ФГВФО в Україні є динамічним процесом, який постійно вдосконалюється відповідно до викликів фінансового ринку та загальної логіки інтеграції до європейського правового простору. Система гарантування вкладів належить до тих сфер, де правове регулювання має визначальне значення, оскільки від чіткості та ефективності нормативно-правової бази залежить ступінь захисту прав громадян і довіра до банківського сектору. Важливо зазначити, що останні законодавчі зміни у цій сфері відображають як реакцію на національні фінансові виклики, так і потребу гармонізації з міжнародними стандартами. Яскравим прикладом є Закон України № 3624-IX від 2024 року, який унормував низку питань, що стосуються взаємодії ФГВФО, НБУ та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Ухвалення цього закону стало важливим кроком на шляху до забезпечення узгодженості між ключовими регуляторами фінансового сектору, що дозволило створити більш інтегровану модель управління кризами у банківській сфері. Водночас ці зміни були спрямовані на посилення державного контролю за банківською діяльністю, що відповідає принципам прозорості та верховенства права у фінансовій сфері [25].

Крім базового законодавчого регулювання, діяльність Фонду визначається низкою підзаконних актів, що деталізують його повноваження та конкретні процедури. Особливе значення мають Правила та Інструкції, затверджені Виконавчою дирекцією Фонду, які регламентують порядок здійснення виплат вкладникам, механізми взаємодії з банківськими установами, умови формування фондів відшкодування та інші ключові аспекти. Такі документи виконують роль практичних орієнтирів, які перетворюють

абстрактні положення законів у чіткі алгоритми дій. Саме завдяки наявності внутрішньої нормативної бази Фонд здатний діяти оперативно у кризових ситуаціях, забезпечуючи як швидке відшкодування коштів вкладникам, так і ефективне управління активами неплатоспроможних банків. Важливо, що ці акти мають не лише внутрішньо-організаційний характер, але й формують систему взаємодії Фонду з іншими учасниками фінансового ринку, що підкреслює його центральне місце у механізмі публічного управління фінансовою безпекою держави [27].

У практичному вимірі ФГВФО виконує не лише компенсаторну функцію, забезпечуючи громадян виплатами у разі банкрутства банківських установ, але й функцію антикризового менеджера. Він стає ключовою інституцією, що визначає стратегії ліквідації проблемних банків, управління їх активами та погашення зобов'язань. Таким чином, Фонд фактично бере на себе роль фінансового оператора, здатного впливати на загальну стабільність банківської системи. Це дає змогу розглядати його діяльність у ширшому контексті — не лише як інструмент індивідуального захисту прав вкладників, але й як складову інституційної архітектури економічної безпеки держави.

Аналітичні дослідження міжнародних консалтингових компаній, зокрема KPMG, свідчать про те, що ефективність роботи Фонду значною мірою визначається його здатністю швидко реагувати на виклики, які постають у фінансовому секторі. У звітах підкреслюється важливість упровадження сучасних інструментів фінансової стабілізації, здатних адаптуватися до нових умов ринку, зокрема до змін у структурі банківських активів, технологічних інновацій у сфері фінансових послуг та зростання кіберзагроз. Водночас, особливу увагу акцентовано на прозорості діяльності Фонду, адже саме вона є фундаментальною умовою формування довіри як з боку вкладників, так і з боку міжнародних партнерів України. Без достатньої відкритості та підзвітності Фонд ризикує втратити легітимність у суспільних очах, що ускладнить його роль стабілізатора в умовах кризи [39].

Таким чином, ФГВФО є центральним елементом системи захисту прав вкладників і водночас одним із головних механізмів державної політики у сфері фінансової безпеки. Його діяльність має комплексний характер, адже вона поєднує у собі соціальну, економічну та регуляторну складові, забезпечуючи сталість банківської системи, підвищуючи рівень довіри громадян до фінансових установ та створюючи необхідні умови для розвитку економіки країни.

2.2. Завдання та функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Завдання та функції ФГВФО визначають його місце та роль у фінансовій системі держави, адже саме через їх реалізацію досягається головна мета – забезпечення стабільності банківської системи та захист інтересів вкладників. Основним завданням Фонду є гарантування відшкодування коштів фізичних осіб у випадку неплатоспроможності банків. Це означає, що кожен громадянин, який довірив свої заощадження банківській установі, може бути впевненим у поверненні коштів у межах установленої державою суми. Такий механізм не лише створює умови для фінансової безпеки громадян, а й сприяє розвитку довіри до банків, стимулюючи активніше використання депозитних інструментів.

Основним завданням ФГВФО є забезпечення захисту прав вкладників фізичних осіб шляхом гарантування повернення їхніх депозитів у разі неплатоспроможності банків. Ця функція становить основу діяльності Фонду, адже саме вона формує головний сенс його існування та визначає місце в інституційній системі фінансової безпеки держави. Гарантоване повернення депозитів виступає своєрідним «страховим механізмом», який зменшує ризики втрат для громадян у разі банкрутства банківських установ і тим самим

підвищує рівень довіри до фінансової системи [33]. У сучасних умовах, коли нестабільність на фінансових ринках та виклики, пов'язані з війною, глобальною економічною кризою та внутрішніми дисбалансами, створюють значні ризики для стабільності банків, саме така функція Фонду набуває особливої ваги. Вона гарантує громадянам впевненість у тому, що їхні заощадження будуть збережені, навіть якщо конкретна банківська установа виявиться неспроможною виконувати свої зобов'язання. У цьому аспекті Фонд виступає своєрідним «містком довіри» між державою, фінансовими інститутами та громадянами, що критично важливо для підтримки соціальної стабільності.

Однак діяльність Фонду не обмежується лише виплатою гарантованих депозитів. Окрім базової гарантійної функції, він виконує низку інших важливих

завдань, які дозволяють йому бути активним і гнучким елементом фінансової системи. Серед таких завдань можна виділити організацію виплат гарантованих сум відшкодування вкладникам, виведення неплатоспроможних банків з ринку, контроль та нагляд за діяльністю банків у частині формування внесків до Фонду, а також постійне удосконалення законодавчої бази відповідно до міжнародних стандартів [2]. Завдяки цьому Фонд не лише компенсує втрати, а й сприяє формуванню передбачуваного та прозорого банківського середовища, яке функціонує на засадах правової визначеності та стабільності. Саме багатофункціональність Фонду перетворює його з вузько спеціалізованої структури у справжній механізм системної підтримки банківської сфери.

Зокрема, особливої уваги заслуговує функція Фонду як інституції кризового менеджменту. В умовах банкрутства банків Фонд виконує завдання, пов'язані з організацією тимчасових адміністрацій, ліквідацією банків та управлінням їхніми активами з метою максимального відшкодування витрат. Це означає, що Фонд фактично бере на себе функцію «управителя останньої інстанції», що здатний у короткі терміни забезпечити ефективну координацію процесів, пов'язаних із банкрутством установи. Управління активами

неплатоспроможних банків передбачає не лише реалізацію їхнього майна, а й пошук шляхів збереження економічної цінності активів, що може включати реструктуризацію боргів, продаж портфелів кредитів чи навіть створення перехідних банків. Такий підхід дозволяє мінімізувати негативний вплив банкрутства на економіку загалом та скоротити фінансові втрати для вкладників і кредиторів.

Фонд у своїй роботі не тільки виступає гарантом захисту прав вкладників, але й діє як системний антикризовий механізм, що забезпечує стійкість всієї фінансової архітектури держави. Він фактично виконує подвійну роль — із одного боку, гарантує громадянам захист їхніх заощаджень, а з іншого — бере участь у відновленні фінансової стабільності шляхом виведення проблемних банків із ринку. У цьому контексті ФГВФО можна вважати не лише страховим, але й стратегічним інститутом, що впливає на функціонування всієї економіки. Адже кожне банкрутство банку є потенційною кризою довіри до фінансової системи, а своєчасне втручання Фонду мінімізує ризики соціальної напруги.

Таким чином, діяльність Фонду виходить за межі вузько технічних завдань і перетворюється на комплексний процес управління ризиками та кризами у банківському секторі. Його місія охоплює не лише компенсацію втрат вкладників, але й формування системи гарантій, яка підвищує довіру до фінансових установ, сприяє стійкості економіки та створює основу для розвитку банківського сектору в майбутньому. Сучасні тенденції розвитку Фонду демонструють, що він поступово набуває рис європейських аналогів, які також виконують багатофункціональні завдання — від захисту прав вкладників до участі у фінансовій стабілізації та вдосконаленні законодавства. Саме завдяки такому комплексному підходу ФГВФО залишається ключовим гравцем на ринку фінансових послуг та важливим інструментом забезпечення економічної безпеки України [33; 2].

Важливим завданням ФГВФО є також забезпечення рівноваги між захистом вкладників і стимулюванням відповідальної поведінки банків. З одного боку, фонд надає гарантії населенню, а з іншого — змушує банки

дотримуватись фінансової дисципліни, вчасно сплачуючи внески та підтримуючи прозору звітність. У сучасних умовах це особливо актуально, адже банківська система перебуває під впливом воєнних ризиків та глобальних фінансових криз [55].

Функції Фонду можна розглядати як комплекс практичних дій, спрямованих на виконання його завдань. Однією з ключових функцій є накопичення коштів через обов'язкові внески банків-учасників, формування резервів і управління цими ресурсами задля забезпечення можливості швидких і гарантованих виплат. Водночас Фонд здійснює контроль і моніторинг стану банківських установ, аналізує їхню діяльність та прогнозує ризики, що можуть поставити під загрозу інтереси вкладників. У цьому аспекті він виконує також превентивну функцію, оскільки вчасне виявлення фінансових проблем у банку дає можливість зменшити масштаби потенційних збитків.

Організація виплат вкладникам після визнання банку неплатоспроможним є однією з найбільш критично важливих функцій ФГВФО, адже саме вона визначає не лише економічну, але й соціальну стабільність у державі. Коли громадянин втрачає доступ до своїх заощаджень через банкрутство фінансової установи, він переживає не лише фінансовий, але й психологічний стрес, що часто супроводжується втратою довіри до всієї банківської системи. У такій ситуації Фонд стає гарантом фінансової безпеки та інституцією, що має забезпечити відновлення справедливості. Механізм швидкого відшкодування коштів є головною умовою формування позитивного ставлення громадян до державної політики у сфері захисту прав вкладників, адже кожна затримка у виплатах чи бюрократична перепона безпосередньо впливає на соціальну стабільність. Саме тому важливим є не лише формальне закріплення механізмів компенсації у нормативно-правових актах, але й створення чіткої та прозорої інфраструктури для їх практичної реалізації.

Виплати здійснюються через уповноважені банки, що дозволяє Фонду мінімізувати часові витрати та забезпечити широку доступність процедур для вкладників по всій території країни. Цей підхід водночас відповідає принципам

децентралізації публічного управління, коли державні гарантії реалізуються через співпрацю із приватними або державними фінансовими посередниками. Важливо підкреслити, що прозорість цих процесів є ключовим елементом успіху, оскільки будь-які прояви непрозорості чи корупційних ризиків миттєво знижують рівень довіри до Фонду та до системи гарантування вкладів загалом. Таким чином, діяльність у цьому напрямі є одночасно і технічною, і соціальною, адже вона безпосередньо впливає на громадську думку про спроможність держави захищати інтереси своїх громадян.

Проте функції Фонду не обмежуються лише відшкодуванням втрат. У разі банкрутства банку він виступає також у ролі ліквідатора або куратора неплатоспроможної фінансової установи. Це означає, що Фонд бере на себе весь комплекс дій, спрямованих на упорядкування процесу виходу банку з ринку. У практичному вимірі це включає організацію процедури ліквідації, оцінку та продаж активів банку, а також спрямування отриманих коштів на погашення зобов'язань перед кредиторами. Саме цей аспект діяльності є однією з найскладніших складових управління у сфері фінансової безпеки, оскільки він вимагає поєднання правової точності, економічної доцільності та соціальної відповідальності. Ліквідація банку — процес, що завжди супроводжується численними конфліктами інтересів: між вкладниками, власниками банку, кредиторами, державними органами та іншими учасниками фінансового ринку. Тому ефективність роботи Фонду у цій сфері визначає не лише швидкість завершення процедури, а й здатність забезпечити баланс інтересів усіх сторін [21].

Наслідки неефективної ліквідації банківських установ проявляються у довготривалому збереженні проблемних активів, відсутності прозорості у продажу майна та затягуванні процесів повернення коштів кредиторам і вкладникам. Це не лише посилює недовіру до системи, а й створює ризики для загальної фінансової стабільності. У світовій практиці існують численні приклади того, що затягування ліквідаційних процедур призводило до поглиблення банківських криз, посилення тіньових фінансових практик і

зниження інвестиційної привабливості країни. Україна, враховуючи власний досвід системних банківських криз, змушена приділяти підвищену увагу вдосконаленню механізмів управління неплатоспроможними банками. Саме тут діяльність Фонду відіграє визначальну роль, адже він не лише формально реалізує норми закону, але й створює реальні умови для відновлення довіри до банківської системи.

Таким чином, функція Фонду як інституції, що одночасно відповідає за компенсацію вкладникам і ліквідацію неплатоспроможних банків, формує своєрідний подвійний контур публічного управління: з одного боку — це захист прав та інтересів громадян, з іншого — забезпечення стабільності фінансового ринку. Ефективне виконання цих завдань має ключове значення для формування позитивного інвестиційного клімату, підтримки довіри громадян до держави та збереження економічної безпеки. Тому вдосконалення механізмів відшкодування, підвищення прозорості ліквідаційних процедур та запровадження сучасних стандартів управління активами повинні залишатися стратегічними пріоритетами розвитку ФГВФО [21].

Крім компенсаційної та контрольної функцій, Фонд виконує також важливу регулятивну та організаційну роль у банківській сфері. Він бере участь у розробленні й реалізації державної політики у сфері гарантування вкладів, виступає партнером державних органів у питаннях реформування фінансового сектору, узгоджує свою діяльність із міжнародними стандартами. Такий підхід дозволяє забезпечити інтеграцію України у світову систему фінансової безпеки та підвищити інвестиційну привабливість держави.

Водночас, у діяльності Фонду наявні певні проблеми. Аналітики відзначають недостатню ефективність механізмів стягнення проблемних активів та низьку ліквідність частини майна, що ускладнює процес повернення коштів у Фонд та своєчасність виплат вкладникам [33]. Крім того, існують дискусії щодо оптимального розміру гарантованої суми та її відповідності сучасним соціально-економічним умовам.

Значна увага сучасних науковців і практиків у сфері фінансового права та банківського регулювання зосереджується на перспективах розвитку ФГВФО. Адже саме цей інститут у найближчі роки може зазнати суттєвих трансформацій, що визначатимуть не лише його власну діяльність, а й функціонування фінансової системи України загалом. Прогнозується, що подальше розширення функціоналу Фонду сприятиме посиленню його ролі у сфері забезпечення фінансової стабільності, що включатиме не лише традиційні виплати гарантованих сум вкладникам, а й активніший вплив на регулювання банківської сфери. Підвищення прозорості діяльності та вдосконалення механізмів страхування депозитів відповідно до європейської практики стануть одним із ключових напрямів його еволюції [8]. Це означає, що Фонд поступово виходить за межі класичного уявлення про нього як про інститут, що виконує лише компенсаційні функції, і трансформується у справжній інструмент антикризового та стабілізаційного управління.

З огляду на сучасні тенденції розвитку світової економіки, роль інститутів гарантування вкладів постійно зростає. Банківські кризи, що періодично виникають у різних країнах, свідчать про необхідність наявності потужних фінансових інституцій, здатних швидко реагувати на виклики та мінімізувати ризики втрат для громадян. В Україні, яка перебуває у стані воєнних і соціально-економічних викликів, ці завдання стають особливо актуальними. Очікується, що з часом ФГВФО перетвориться на ще більш потужний інститут, спроможний забезпечувати не лише виплати гарантованих депозитів, а й виконувати функції з підтримки системної стійкості фінансового сектору. Така перспектива вимагає модернізації його інструментарію, запровадження нових методів управління ризиками та активнішої взаємодії з НБУ та іншими регуляторами.

Дослідники наголошують, що розвиток інституту гарантування вкладів в Україні не є ізольованим процесом, а відбувається з урахуванням міжнародного досвіду. Зокрема, важливим орієнтиром є європейська практика, що формує ключові параметри функціонування подібних фондів у державах ЄС. Це

стосується як механізмів формування резервів, так і процедур відшкодування вкладникам. Важливою є ідея, що Фонд повинен мати чіткі, прозорі та передбачувані правила діяльності, які забезпечать високу довіру до нього з боку суспільства. У країнах ЄС гарантування вкладів давно стало одним із ключових механізмів забезпечення фінансової стабільності, адже рівень відшкодування, джерела фінансування та механізми контролю там відпрацьовані та закріплені на нормативному рівні. Україна рухається у напрямку зближення з цими стандартами, поступово інтегруючи у своє законодавство й практику діяльності ті елементи, які вже довели свою ефективність у країнах Європи [37].

Важливо зазначити, що перспективи розвитку Фонду в Україні безпосередньо залежать від здатності адаптувати зарубіжний досвід до національних умов. Європейська модель функціонування фондів гарантування вкладів передбачає не лише наявність резервів і прозорість відшкодування, але й чітку систему взаємодії з іншими регуляторами та учасниками фінансового ринку. Саме ця інтеграційна логіка визначає напрям розвитку українського Фонду, адже ефективне функціонування потребує узгоджених дій із НБУ, Мінфіном та міжнародними фінансовими інституціями. Це дозволить створити комплексну систему фінансової стабільності, у якій Фонд виконуватиме не лише компенсаторну, а й стабілізуючу роль.

Якщо проаналізувати діяльність ФГВФО в Україні останніми роками, то у 2020–2025 роках він залишався одним із ключових елементів забезпечення фінансової стабільності та довіри до банківської системи. Його діяльність у цей період була тісно пов'язана з процесами трансформації фінансового ринку, наслідками банківської кризи попередніх років, викликами воєнного стану та необхідністю адаптації до європейських стандартів. У центрі уваги перебували як виплати гарантованих сум вкладникам неплатоспроможних банків, так і управління проблемними активами, накопиченими під час очищення банківського сектору.

Законодавчо визначено, що учасниками ФГВФО є усі банки банківської системи України і станом на 01.01.2025 таких учасників налічувалось 61 [22].

Період 2020–2022 років характеризувався відносною стабільністю у виплатах відшкодувань, проте війна, яка почалася у 2022 році, істотно вплинула на обсяги та джерела фінансування Фонду. Значне підвищення гарантованої суми до 600 тис. грн з 2023 року посилило навантаження на фінансові ресурси, але водночас стало важливим кроком до відновлення довіри громадян до банківської системи. У звіті НБУ за грудень 2024 року підкреслюється, що саме ефективна діяльність Фонду забезпечила стабільність у кризових умовах, коли інші сегменти економіки демонстрували високі ризики [15].

Важливим аспектом у діяльності ФГВФО залишалося управління активами неплатоспроможних банків, значна частина яких була проблемною та мала обмежену ліквідність. РП України у звіті за 2023 рік вказувала на недоліки в системі реалізації майна банків-банкрутів, зокрема повільний темп продажів, що обмежувало надходження коштів до Фонду [14]. Одночасно у звіті наголошувалося, що використання електронних майданчиків, таких як ProZorro.Sale, сприяло підвищенню прозорості продажів, однак обсяг залучених ресурсів залишався недостатнім для повного покриття фінансових потреб.

З точки зору інституційної незалежності, Д. Ткаченко звертає увагу на певну залежність ФГВФО від державних органів, насамперед у питаннях формування фінансових ресурсів та взаємодії з Мінфіном і НБУ. Автор робить висновок, що така залежність обмежує можливість Фонду ефективно виконувати свої функції у довгостроковій перспективі, адже значна частина його зобов'язань перед державою залишається непогашеною [29], що підтверджує необхідність пошуку нових інструментів фінансування та розширення можливостей інвестування тимчасово вільних коштів.

У таблиці 2.1 подано узагальнені дані щодо динаміки внесків банків-учасників до ФГВФО у 2020–2024 роках. Особлива увага приділяється як початковим, так і регулярним внескам, що є основним джерелом формування фінансових ресурсів Фонду. Аналіз відхилень у абсолютному та відносному вимірі дозволяє простежити тенденції зростання обсягів акумульованих коштів,

які напряду впливають на здатність Фонду виконувати свої гарантійні функції у банківській системі України.

Таблиця 2.1

Динаміка сум внесків банків-учасників ФГВФО за 2020–2024 роки [9-11]

Роки	Початковий збір, млн грн	Абсолютне відхилення, млн грн	Відносне відхилення, %	Регулярний збір, млн грн	Абсолютне відхилення, млн грн	Відносне відхилення, %	Всього внесків, млн грн	Абсолютне відхилення, млн грн	Відносне відхилення, %
2020	153,2	–	–	4175,4	–	–	4328,6	–	–
2021	0,0	–153,2	–100,0	4567,6	+392,2	+9,39	4567,6	+239,0	+5,52
2022	0,0	0,0	0,0	6066,7	+1499,1	+32,82	6066,7	+1499,1	+32,82
2023	0,0	0,0	0,0	7843,4	+1776,7	+29,29	7843,4	+1776,7	+29,29
2024	0,0	0,0	0,0	8656,8	+813,4	+10,37	8656,8	+813,4	+10,37

З аналізу динаміки видно, що у 2020 році до Фонду надходили як початкові, так і регулярні збори, проте вже з 2021 року початковий внесок зник, а основним джерелом поповнення залишився регулярний збір. Починаючи з 2021 року, спостерігається стабільна тенденція до зростання внесків: від 4567,6 млн грн у 2021 році до 8656,8 млн грн у 2024 році. Найбільш суттєвий приріст зафіксовано у 2022–2023 роках, що було зумовлено як макроекономічними змінами, так і посиленням вимог до фінансової стійкості банків. Загалом, у 2020–2024 роках відбулося майже дворазове зростання внесків, що свідчить про

зміцнення фінансової бази ФГВФО та підвищення його спроможності виконувати гарантійні зобов'язання перед вкладниками.

Міжнародний валютний фонд у своєму звіті за червень 2025 року зазначив, що діяльність ФГВФО є важливою умовою збереження макрофінансової стабільності України та частиною комплексних домовленостей із міжнародними партнерами. Зокрема, наголошувалося на потребі подальшої реструктуризації боргових зобов'язань Фонду перед державним бюджетом і забезпеченні прозорості у використанні коштів [56]. Це підкреслює міжнародний вимір проблеми, адже від ефективності ФГВФО залежить не лише довіра вкладників, але й оцінка фінансової надійності України з боку міжнародних кредиторів.

Порівняльний аспект діяльності ФГВФО з європейськими моделями систем гарантування вкладів був предметом дослідження В. Крахлевича (2022), який підкреслив, що українська система поступово адаптується до вимог ЄС, однак усе ще потребує посилення правової бази та більшої незалежності від державних рішень [50]. Подібні проблеми раніше відзначали й Н. Юрків та Б. Данилишин, які наголошували на необхідності гармонізації національної моделі із загальноєвропейськими практиками, де гарантійні фонди мають ширші повноваження та вищий рівень фінансової самостійності [32].

Аналіз фінансової діяльності ФГВФО у 2020–2025 роках дозволяє простежити динаміку його функціонування в умовах як відносної стабільності банківського сектору, так і надзвичайних кризових викликів, спричинених війною. У цей період Фонд залишався ключовим інститутом фінансової системи, що забезпечує захист прав вкладників і підтримує довіру до банків. Таблиця 2.2 узагальнює основні події, фінансові виклики та джерела, які висвітлюють діяльність Фонду в зазначений період.

Таблиця 2.2

Аналіз фінансової діяльності ФГВФО у 2020–2025 роках

Рік	Основні події	Фінансові виклики

2020	Виплати вкладникам, стабільність після банківської кризи попередніх років	Збереження заборгованості перед державним бюджетом, низькі надходження від реалізації активів
2021	Поступове зниження кількості неплатоспроможних банків, часткове погашення боргів	Недостатні надходження від реалізації проблемних активів
2022	Війна, підвищення фінансового навантаження на Фонд, підтримка стабільності банківської системи	Зростання боргового навантаження через кризу та зменшення ліквідаційних надходжень
2023	Підвищення гарантованої суми до 600 тис. грн, активізація ліквідації банків	Недостатні обсяги продажів активів для покриття витрат
2024	НБУ у звіті підкреслив роль Фонду у забезпеченні довіри вкладників, розширення міжнародної співпраці	Обмежена інституційна незалежність, ризики низької ефективності стягнення проблемних боргів

Діяльність ФГВФО у 2020–2025 роках характеризується подвійною тенденцією: з одного боку, спостерігається поступове зменшення кількості проблемних банків і стабілізація механізмів відшкодування вкладів, а з іншого – різке зростання фінансового навантаження у 2022–2023 роках через воєнні події. Важливими досягненнями стали підвищення гарантованої суми відшкодування до 600 тис. грн та посилення міжнародної співпраці. Водночас, ключовими проблемами залишаються низька ефективність реалізації проблемних активів і потреба у підвищенні інституційної незалежності Фонду. Це свідчить про необхідність комплексних реформ для зміцнення фінансової стійкості та довіри вкладників у довгостроковій перспективі.

Аналіз діяльності ФГВФО у 2020–2025 роках дає підстави стверджувати, що Фонд виконав ключову роль у підтримці довіри до банківської системи під час глибоких економічних і політичних потрясінь. Попри позитивні зрушення,

залишаються проблеми, пов'язані з недостатньою ефективністю управління активами та високим борговим навантаженням. Водночас, поступова інтеграція до європейських стандартів, активізація співпраці з міжнародними фінансовими інституціями та реформування внутрішніх механізмів діяльності Фонду створюють передумови для підвищення його стійкості у майбутньому.

Таким чином, завдання та функції ФГВФО мають багатовимірний характер, поєднуючи соціальний, економічний та регуляторний аспекти. Його діяльність спрямована не лише на захист прав вкладників, а й на підтримку стабільності банківського сектору, зміцнення довіри суспільства до фінансових інститутів і формування умов для сталого розвитку економіки. Фонд є невід'ємною частиною системи публічного управління, що забезпечує баланс між інтересами громадян, фінансових установ та держави, виконуючи при цьому роль гаранта безпеки та передбачуваності у банківській сфері.

Висновки до розділу II

Проведено всебічний аналіз правового статусу ФГВФО, його загальної характеристики, завдань та функцій, що дозволяє чітко окреслити його роль та місце в системі публічного управління та фінансовій сфері України. Фонд постає як спеціалізована державна установа, яка поєднує у собі функції адміністратора, регулятора та фінансового посередника, забезпечуючи надійний механізм захисту прав вкладників. Його діяльність має комплексний характер і включає як акумуляцію та управління коштами, так і організацію виплат, контроль за діяльністю банків, участь у врегулюванні проблемних фінансових установ та антикризове регулювання банківської системи.

Розгляд завдань Фонду показав, що його основна місія полягає у гарантуванні повернення коштів фізичних осіб у межах встановлених державою сум, що створює фундамент для довіри населення до банківської системи та сприяє соціальному захисту громадян. Функції Фонду включають не

лише компенсаційну діяльність, а й превентивний контроль, антикризове управління та участь у формуванні державної політики у сфері фінансової стабільності. Таким чином, Фонд виконує соціально-економічну, регуляторну та організаційну роль, забезпечуючи баланс між інтересами держави, банківських установ і громадян.

У підсумку, другий розділ демонструє, що ефективність роботи ФГВФО залежить від чіткого дотримання правових норм, злагодженої взаємодії з іншими суб'єктами публічного управління та здатності швидко реагувати на фінансові кризи. Отримані результати створюють необхідну основу для подальшого дослідження напрямів вдосконалення публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб та розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності і прозорості функціонування цієї важливої державної інституції.

РОЗДІЛ III

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Зарубіжний досвід публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Зарубіжний досвід публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб є надзвичайно важливим для формування ефективної фінансової політики держави та підвищення рівня довіри громадян до банківського сектору. Сучасна економіка характеризується високим рівнем глобалізації та взаємозалежності фінансових ринків, тому гарантії збереження депозитів стають одним із ключових механізмів забезпечення стабільності банківської системи та соціальної захищеності населення. В умовах кризових явищ чи фінансових потрясінь роль державних і наднаціональних інституцій у цьому процесі суттєво зростає, адже саме вони визначають рамкові правила, механізми та масштаби гарантій.

Важливою рисою зарубіжних систем є баланс між роллю держави та відповідальністю самих банків. У більшості країн світу гарантійні фонди фінансуються переважно за рахунок обов'язкових внесків фінансових установ, тоді як держава бере на себе функцію регулятора, координатора та гаранта останньої інстанції. Такий підхід дозволяє знизити ризик моральної безвідповідальності, коли банки могли б розраховувати виключно на державну підтримку у разі банкрутства. Крім того, прозорість управління фондами та підзвітність державних органів сприяють зростанню довіри суспільства до всієї системи гарантування вкладів.

IADI, яка об'єднує провідні депозитні інститути світу, виступає важливою платформою для аналізу та узагальнення сучасних тенденцій у сфері гарантування вкладів і кризового менеджменту. Її дослідження та рекомендації

дають змогу відстежити, як трансформується роль фондів гарантування у світовому масштабі. Якщо раніше вони здебільшого асоціювалися із суто компенсаційними механізмами, то останніми роками спостерігається виразна тенденція до розширення їхнього функціоналу. Згідно з позицією IADI, депозитні агентства поступово стають не лише гарантійними інституціями, що відшкодовують кошти вкладникам у разі банкрутства банку, але й учасниками превентивних заходів, спрямованих на запобігання кризам, а також повноцінними елементами системи фінансового регулювання [43]. Ця тенденція є закономірною відповіддю на зростання динамічних ризиків у глобальній економіці, де фінансові кризи та банкрутства окремих банків здатні провокувати системні загрози для цілих державних економік.

Глобальні тренди підтверджують, що у нових умовах фондові інститути дедалі частіше беруть на себе функції, які виходять далеко за межі класичної компенсації втрат. Вони все активніше залучаються до антикризового управління, розробляють моделі превентивних заходів і навіть впливають на регуляторну політику у банківському секторі. Це свідчить про переосмислення сутності їхньої діяльності: від пасивного «страховика» останньої інстанції — до активного актора, що бере участь у побудові механізмів фінансової стабільності. Саме в цьому полягає принципова відмінність сучасних депозитних інституцій, які вже не можуть обмежуватися роллю «пожежників» після банкрутства банків, а повинні працювати на упередження кризових явищ [44].

Звіт IADI за 2018–2019 роки наочно демонструє, що ключовим викликом для більшості країн світу стало не лише фінансове забезпечення виплат вкладникам, але й посилення прозорості та довіри до механізмів гарантування. У центрі уваги — зміцнення правової бази та чітке визначення ролі держави у підтримці цих систем. Прозорість діяльності фондів, зрозумілі та передбачувані правила формування резервів, а також визначеність у механізмах фінансування стали необхідними передумовами збереження довіри вкладників. У цьому аспекті роль держави постає визначальною, адже саме вона через спеціалізовані

агентства та органи влади визначає параметри функціонування всієї системи — від обсягу гарантованого відшкодування до джерел його фінансування й порядку взаємодії з іншими регуляторами [48]. Таким чином, гарантування вкладів у сучасному розумінні — це не лише фінансово-технічна операція, а й форма публічного управління, яка поєднує правові, організаційні та соціально-економічні аспекти.

Особливу увагу IADI приділяє інтеграції депозитних інституцій у систему антикризового менеджменту. У «Guidance Paper» цієї організації зазначено, що ефективне публічне управління неможливе без залучення депозитних агентств до контингентного планування, тобто підготовки до можливих кризових сценаріїв. Це включає розробку стратегій виходу з кризових ситуацій, участь у програмах санації банків, вироблення механізмів ліквідації або реструктуризації фінансових установ. Іншими словами, депозитні фонди повинні не лише реагувати на проблеми, а й передбачати їх, готуючи наперед комплексні заходи реагування [46]. Саме цей підхід відповідає сучасним вимогам до публічного управління, де превентивна складова набуває не меншого значення, ніж відшкодувальна.

Залучення депозитних агентств до системи антикризового управління свідчить про нову філософію їхнього розвитку. Вони дедалі частіше розглядаються як інституції, здатні координувати дії уряду, центральних банків й інших регуляторів у сфері запобігання системним ризикам. Це означає, що їхня діяльність має міждисциплінарний характер, поєднуючи правові, економічні та управлінські елементи. Така інтеграція створює новий рівень фінансової стабільності, коли захист інтересів вкладників відбувається не лише у формі відшкодування після краху банку, а й у формі гарантії того, що цей крах може бути відвернутий завдяки своєчасним управлінським рішенням.

В європейських країнах гарантійні механізми інтегровані у ширшу систему фінансового регулювання, яка координується як на рівні окремих держав, так і в межах ЄС. Тут важливе значення має не лише захист прав

вкладників, а й гармонізація законодавства, що уніфікує правила функціонування гарантійних фондів у різних країнах.

ЄС виробив власну багаторівневу модель, у центрі якої знаходяться національні системи гарантування вкладів, координовані Європейським банківським органом (ЕВА). За даними ЕВА, у 2023 році більшість країн ЄС дотримуються принципу швидкої виплати компенсацій (у середньому до 7 робочих днів), а також активно розвивають централізовану базу даних для уніфікації процесів [40]. Це свідчить про перевагу європейського підходу, заснованого на стандартизації та уніфікації правил у межах інтегрованого фінансового простору.

Значна увага приділяється і питанню фінансової стійкості таких систем. Робота А. Arda, підготовлена для МВФ, показує, що депозитні фонди в ЄС дедалі частіше виступають як елементи ширшої системи врегулювання банківських криз, а не лише як відшкодувальні механізми [36]. Дослідження SRB доводить, що обмеження у виплатах та дефіцит ресурсів можуть стати серйозною загрозою, тому країни повинні шукати оптимальні моделі фінансування, зокрема через додаткові державні гарантії чи участь міжнародних фінансових інституцій [38].

У науковій літературі активно обговорюється й перспективність Європейської схеми гарантування депозитів (EDIS). Fernández-Aguado у 2022 році провів кількісну оцінку фінансування EDIS, наголошуючи на перевагах централізованої системи перед національними моделями, зокрема в аспекті розподілу ризиків між державами-членами ЄС [47]. Це підтверджує актуальність пошуку нових форм публічного управління, які поєднують наднаціональний та національний рівні.

У ширшому порівняльному аспекті дослідження N. Amosova вказує, що системи гарантування депозитів у світі можна класифікувати на моделі з превалюванням державного впливу (наприклад, США) та змішані моделі із поєднанням приватного і публічного секторів (ЄС, Канада) [35]. Такий порівняльний аналіз підкреслює значення публічного управління для

визначення балансу між державними інтересами та свободою фінансових ринків.

У зарубіжній практиці склалися кілька моделей публічного управління в сфері гарантування вкладів. У США одним із найвідоміших прикладів є діяльність Федеральної корпорації страхування депозитів (FDIC). Цей інститут має не лише функцію виплати гарантованих сум вкладникам у разі банкрутства банку, але й виконує наглядову та регуляторну роль, що дозволяє йому превентивно впливати на фінансову стійкість установ. Такий підхід демонструє поєднання захисної функції із активним управлінням ризиками.

Варто зазначити, що розвиток системи гарантування депозитів йде шляхом розширення функцій. У документі IADI «PB320» наголошується на зміні ролі депозитних агентств: від компенсаційних інститутів до активних учасників реструктуризації банків та управління кризами [52]. Це означає перехід від класичного «страхування» до комплексної моделі фінансової безпеки, де держава, через відповідні фонди, відіграє роль координатора та гаранта стабільності.

Окрему увагу варто приділити азійському досвіду, де система гарантування вкладів є невід'ємною частиною економічної політики, спрямованої на довгострокову фінансову стабільність. У країнах Азії моделі публічного управління у сфері депозитного страхування формувалися з урахуванням специфіки економічного розвитку, ролі держави в регулюванні фінансових ринків та досвіду кризових явищ.

Одним із найбільш показових прикладів є Китай, де еволюція системи гарантування депозитів відбувалася від неформальних механізмів державної підтримки до повноцінного впровадження інституту депозитного страхування. Протягом тривалого часу в країні діяла система так званого «неявного страхування», коли держава фактично брала на себе зобов'язання покривати збитки вкладників, однак це не мало законодавчого закріплення. Лише реформи останнього десятиліття дозволили перейти до моделі явного страхування депозитів, що посилює прозорість та передбачуваність державної політики у

фінансовому секторі [58]. Цей крок наблизив Китай до міжнародних стандартів і, водночас, створив підґрунтя для підвищення дисципліни банків у питаннях управління ризиками.

Важливим аспектом китайського досвіду є те, що впровадження депозитного страхування мало значний вплив на поведінку банків та динаміку ліквідності. Дослідження свідчать, що після запровадження системи страхування вкладів банки почали створювати більший обсяг ліквідних активів, що сприяло зміцненню фінансової стійкості сектору [60]. Це підкреслює стратегічне значення ефективної моделі страхування депозитів для розвитку банківської системи та стабілізації ринку.

У країнах Південно-Східної Азії, зокрема в межах АСЕАН, публічне управління у сфері депозитного страхування має ще одну характерну особливість — воно активно поєднується з політикою конкуренції. Як зазначають дослідники, запровадження страхування депозитів у поєднанні з механізмами ринкової конкуренції сприяло формуванню збалансованої системи стимулів для банків, що дозволяє знижувати рівень надмірного ризику та водночас підвищує ефективність функціонування фінансових установ [51]. Таким чином, у країнах АСЕАН депозитне страхування розглядається не лише як інструмент захисту вкладників, а й як елемент політики підвищення конкурентоспроможності банківської системи.

Філіппіни також демонструють цікавий досвід у контексті діяльності Philippine Deposit Insurance Corporation (PDIC), яка відіграє ключову роль у підтримці стабільності банківського сектору. За даними Світового банку, PDIC не лише забезпечує виплати вкладникам, а й активно бере участь у санації проблемних банків та сприяє підвищенню ефективності банківського нагляду [57]. Це свідчить про те, що у країнах із розвинутими ризиками фінансової нестабільності система депозитного страхування виконує ширші функції, ніж у класичних моделях.

Важливим орієнтиром для азійських країн у сфері депозитного страхування залишаються міжнародні стандарти та рекомендації. IADI щорічно

узагальнює глобальні тенденції та ключові проблеми у цій сфері. У звітах 2023 та 2024 років підкреслюється, що азійські країни поступово гармонізують свої моделі з європейськими та північноамериканськими практиками, однак, водночас зберігають національну специфіку, зокрема більшу роль держави в управлінні фондами гарантування [41; 42].

Загалом, досвід країн Азії демонструє широкий спектр моделей депозитного страхування — від переважно державних до змішаних, які поєднують функції нагляду, регулювання та прямого управління активами. При цьому ключовим викликом залишається забезпечення ринкової дисципліни, адже надмірна державна підтримка може породжувати моральний ризик і стимулювати банки до необґрунтованого ризикування. Як зазначає Quintero-V., сучасна політика у сфері депозитного страхування повинна поєднувати захист вкладників із збереженням механізмів ринкового самоконтролю [53].

Зарубіжний досвід переконливо доводить, що ефективне публічне управління у сфері гарантування вкладів неможливе без комплексного поєднання кількох ключових складових: законодавчої чіткості, фінансової відповідальності банків, належного рівня державного контролю та комунікації з громадськістю. Кожна країна виробила власний механізм поєднання державного контролю, участі банківського сектору та наднаціональних інституцій, що дозволяє забезпечити стабільність банківської системи та підвищити довіру громадян. У таблиці 3.1 представлено порівняльний аналіз ключових регіональних і національних практик, які визначають сучасні тенденції у сфері депозитного страхування.

Таблиця 3.1.

Зарубіжний досвід публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Регіон / Країна	Ключові інституції та моделі	Основні риси публічного управління	Тенденції та виклики
--------------------	---------------------------------	---------------------------------------	----------------------

США	Федеральна корпорація страхування депозитів (FDIC)	Поєднання компенсаційної функції з регуляторною та наглядовою; активне управління ризиками	Перехід від «страхування» до комплексної фінансової безпеки, участь у реструктуризації банків
ЄС	Національні системи гарантування вкладів, координація через Європейський банківський орган (ЕВА); перспективний проєкт EDIS	Уніфікація правил, стандартизація виплат, гармонізація законодавства	Швидкі виплати (до 7 днів), централізована база даних, інтеграція в антикризовий менеджмент
Канада	Змішана модель з поєднанням державного та приватного секторів	Держава координує, але банки активно фінансують фонди	Забезпечення ринкової дисципліни при державних гарантіях
Китай	Державна система гарантування депозитів (з 2015 р.)	Перехід від «неявного страхування» до законодавчо закріпленої моделі	Посилення прозорості, підвищення дисципліни банків, зміцнення ліквідності
Країни АСЕАН (Півд.-Східна Азія)	Національні фонди гарантування	Поєднання депозитного страхування з політикою конкуренції; участь у санації банків	Збалансування ринкової дисципліни й державної підтримки

Міжнародний рівень (IADI)	Міжнародна асоціація страхувальників депозитів	Формування глобальних стандартів і рекомендацій	Розширення функцій депозитних агентств: від компенсаційних до превентивних, участь у кризовому менеджменті
---------------------------	--	---	--

Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що ефективність систем гарантування вкладів залежить від балансу між державним втручанням і ринковими механізмами, прозорості управління та швидкості компенсаційних виплат. Водночас, актуальним є інтегрування таких систем у ширший контекст антикризового фінансового регулювання. Практика США, ЄС, країн Азії та рекомендації IADI показують еволюцію від вузьких компенсаційних механізмів до багатофункціональних інституцій, які виконують стратегічні завдання фінансової безпеки. Для України цей досвід є важливим орієнтиром у вдосконаленні національної моделі гарантування вкладів та підвищенні довіри до банківської системи. Публічне управління у цій сфері повинно поєднувати національні пріоритети із врахуванням міжнародних стандартів і найкращих практик, щоб гарантії були водночас надійними, реалістичними та ефективними.

Таким чином, зарубіжний досвід публічного управління у сфері гарантування вкладів демонструє еволюцію систем від вузьких компенсаційних механізмів до багатофункціональних інституцій, що виконують стратегічні завдання фінансової безпеки. Європейський підхід із акцентом на інтеграції та уніфікації правил, а також глобальні рекомендації IADI засвідчують важливість прозорого, скоординованого та фінансово-стійкого публічного управління. Для України цей досвід є надзвичайно цінним, оскільки дозволяє орієнтуватися на міжнародні стандарти та, водночас, враховувати власні ризики та виклики.

3.2. Шляхи підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Шляхи підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб є однією з ключових проблем сучасного фінансового права та практики державного регулювання. Система гарантування депозитів виконує подвійну функцію: з одного боку, вона забезпечує соціальний захист громадян від ризику втрати коштів унаслідок банкрутства банків, а з іншого – сприяє стабільності та надійності фінансового сектору. Від ефективності публічного управління у цій сфері залежить рівень довіри населення до банків, інвестиційний клімат та загальна стійкість економіки. Саме тому удосконалення інституційних і нормативних механізмів гарантування вкладів набуває особливого значення.

Одним із першочергових напрямів підвищення ефективності управління є зміцнення фінансової стійкості фондів гарантування. Важливо забезпечити достатній обсяг ресурсів для своєчасного та повного відшкодування коштів вкладникам, навіть у разі масштабних кризових явищ. Це передбачає оптимізацію механізму формування резервів за рахунок регулярних внесків банків, застосування ризик-орієнтованого підходу до розрахунку розмірів внесків, а також створення умов для залучення додаткового фінансування у критичних ситуаціях. Такий підхід дозволяє поєднувати відповідальність банківського сектору з гарантіями держави як останнього кредитора.

Слід також зміцнювати принципи та функції депозитного страхування, серед яких А. Валуєв виділяє не лише компенсаційний характер, але й превентивну роль у підтриманні стабільності банківської системи [2]. Це означає, що система гарантування має бути орієнтована не лише на ліквідацію наслідків кризи, а й на її попередження, зокрема через тісну інтеграцію з політикою банківського нагляду та управління ризиками.

Досвід України у розвитку системи депозитного страхування свідчить про певні позитивні зрушення. Зокрема, у дослідженні Bukhtiarova et al. відзначається, що діяльність Фонду поступово наближається до міжнародних стандартів, проте ефективність його роботи значною мірою залежить від державної підтримки та механізмів відновлення ліквідності [37]. Водночас, залишається актуальною проблема обмеженості фінансових ресурсів, що знижує здатність Фонду оперативно реагувати на системні виклики.

Іншим важливим аспектом є вдосконалення законодавчої та нормативної бази. Ефективність гарантійної системи залежить від чіткості правових процедур, прозорості рішень та узгодженості національних стандартів із міжнародними практиками. Гармонізація національного законодавства з європейськими та світовими стандартами сприяє не лише захисту прав громадян, а й інтеграції країни у глобальний фінансовий простір. Особливу роль тут відіграє узгодження механізмів ліквідації проблемних банків із процедурами виплат за вкладками, що дозволяє уникати правових колізій і затримок.

Як зазначає Національний інститут стратегічних досліджень, нинішня модель діяльності Фонду гарантування має низку проблем, зокрема пов'язаних із недостатнім рівнем фінансової автономії, непрозорістю у процедурах ліквідації банків і затримками у виплатах [33]. Вирішення цих проблем можливе шляхом закріплення чітких стандартів управління активами та підвищення відповідальності посадових осіб за ефективність процедур.

Суттєве значення має розвиток інституційної спроможності органів, які здійснюють управління гарантійною системою. Це стосується підвищення професійного рівня кадрів, запровадження сучасних методів фінансового моніторингу та аналізу ризиків, розширення інформаційних можливостей та цифрових інструментів. Впровадження сучасних технологій дає змогу не лише забезпечити ефективний облік внесків і своєчасні виплати, а й здійснювати прогнозування можливих кризових ситуацій, реагувати на них превентивно та мінімізувати втрати.

Наукові дослідження підтверджують, що вдосконалення системи має відбуватися у кількох напрямках: по-перше, необхідно зміцнити фінансову базу Фонду за рахунок підвищення обов'язкових внесків банків та розвитку механізмів залучення тимчасової державної підтримки; по-друге, розширити функціонал депозитного страхування з урахуванням превентивних заходів та участі у санаційних процесах [55]. Подібний підхід дозволяє розглядати Фонд не лише як орган компенсацій, а як активного учасника системи фінансової стабільності.

У публікаціях останніх років звертається увага на необхідність підвищення прозорості роботи Фонду. Зокрема, науковці А. Олексин та Ж. Лисенко наголошують на важливості вдосконалення механізмів комунікації із вкладниками та підвищення рівня підзвітності державним інституціям [21]. Це особливо актуально в умовах зростання соціальної напруги, коли довіра до фінансової системи є надзвичайно вразливою.

Довіра громадян формується не лише через сам факт гарантій, але й через розуміння механізмів їх реалізації. Регулярна публікація звітності, відкритість інформації про фінансовий стан фонду, комунікація з суспільством і роз'яснювальна робота сприяють зміцненню довіри до банківської системи та зменшують ризик панічних настроїв у разі криз. Водночас, ефективне управління повинно поєднувати інформаційну відкритість з чітким контролем за дотриманням банками своїх зобов'язань.

Суттєвим кроком у напрямі стабілізації системи стала постанова НБУ від 18 червня 2025 року, яка закріпила зміни у процедурі підтримки ліквідності Фонду [26]. Це створює умови для більшої гнучкості у кризових ситуаціях та дозволяє уникати затримок із виконанням зобов'язань перед вкладниками. Водночас експерти підкреслюють, що подібні механізми мають бути лише тимчасовим інструментом, а основою стабільності має залишатися фінансова відповідальність банків.

Окремим напрямом удосконалення є посилення координації між різними державними та фінансовими інституціями. Система гарантування вкладів не

може функціонувати ізольовано, оскільки її ефективність залежить від діяльності центрального банку, органів банківського нагляду, Мінфіну та судової системи. Узгоджена робота цих органів дозволяє своєчасно виявляти проблеми у фінансовому секторі та комплексно реагувати на них. У цьому контексті важливим є і міжнародне співробітництво, яке забезпечує обмін досвідом, підвищення стандартів та ефективну інтеграцію у світову систему фінансової безпеки.

Публічне управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб є стратегічним інструментом державної політики, спрямованої на зміцнення фінансової стабільності, захист прав громадян і формування довіри до банківської системи. Удосконалення цієї системи вимагає комплексного підходу, що поєднує фінансові, правові, організаційні та комунікаційні заходи. Основні напрями підвищення ефективності подані в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Шляхи підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб

Напрямок	Зміст та ключові дії
Фінансова стійкість	1. Оптимізація механізму формування ФГВФО 2. Впровадження ризик-орієнтованої системи внесків банків 3. Створення резервів і доступ до зовнішніх джерел фінансування
Правова база	1. Вдосконалення національного законодавства 2. Гармонізація з міжнародними та європейськими стандартами 3. Узгодженість процедур ліквідації банків і виплат вкладникам
Інституційна спроможність	1. Підвищення професійного рівня кадрів 2. Використання сучасних цифрових технологій управління 3. Розвиток систем моніторингу, прогнозування та управління ризиками

Прозорість та довіра	1. Регулярна публічна звітність 2. Відкритість інформації про діяльність фонду 3. Комунікація з громадськістю та запобігання панічним настроям
Координація та співпраця	1. Тісна взаємодія з центральним банком, регуляторами й урядом 2. Співпраця з міжнародними організаціями 3. Обмін досвідом та інтеграція у світову фінансову систему

Підвищення ефективності публічного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб можливе лише за умови поєднання кількох ключових напрямів: фінансової стійкості, законодавчої чіткості, інституційної модернізації, прозорості діяльності та тісної координації з національними та міжнародними структурами. Реалізація цих завдань сприятиме зміцненню банківської системи, зростанню довіри громадян та підвищенню економічної стабільності держави в цілому.

Вивчення зарубіжного досвіду підтверджує, що глобальні тенденції зосереджені на інтеграції систем гарантування у ширші структури фінансового регулювання. У звітах Міжнародної асоціації страхувальників депозитів підкреслюється зростання ролі депозитних агентств у кризовому менеджменті та переході від суто компенсаційних функцій до превентивних і регуляторних [41; 45]. Подібні підходи засвідчують, що для підвищення ефективності української моделі необхідно адаптувати найкращі міжнародні практики.

Особливе значення має інтеграція ФГВФО у систему банківського нагляду. На думку А. Arda, саме тісна взаємодія між депозитними інституціями та центральними банками дозволяє ефективно управляти банківськими кризами та мінімізувати ризики масових неплатоспроможностей [36]. Цей підхід має безпосереднє практичне значення для України, де питання фінансової стійкості залишається одним із найважливіших.

Таким чином, підвищення ефективності публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб передбачає комплексне вдосконалення фінансових, правових, організаційних і комунікаційних механізмів. Це багаторівневий процес, що поєднує внутрішню модернізацію із врахуванням міжнародних стандартів і досвіду. Лише поєднання фінансової стійкості фондів, правової визначеності, прозорого управління та тісної взаємодії державних і банківських інституцій може гарантувати стабільність депозитної системи та забезпечити високий рівень довіри населення до банківського сектору. Ефективне публічне управління у цій сфері є фундаментом не лише для захисту прав громадян, а й для розвитку економіки та збереження соціальної стабільності.

Висновки до розділу III

Було зосереджено увагу на ключових аспектах удосконалення публічного управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб, що розглядається як важливий елемент забезпечення фінансової стабільності та захисту інтересів громадян. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що ефективність функціонування цієї системи залежить від поєднання декількох чинників: фінансової спроможності фондів гарантування, прозорості управління, тісної взаємодії з іншими регуляторними органами, а також гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Приклади США, країн ЄС та азійських держав переконливо свідчать, що гарантування вкладів не зводиться лише до компенсації втрат вкладників, а виступає дієвим інструментом державної фінансової політики, спрямованої на підвищення довіри суспільства до банківської системи та запобігання системним кризам.

Водночас, дослідження виявило, що для України актуальним є пошук шляхів підвищення ефективності публічного управління у цій сфері. Серед ключових напрямів виділяються зміцнення фінансової стійкості ФГВФО

шляхом оптимізації механізмів його наповнення, розробка ризик-орієнтованих підходів до формування внесків банків, удосконалення правової бази з метою забезпечення її чіткості та узгодженості, а також розвиток інституційної спроможності та цифрових інструментів управління. Важливою складовою виступає підвищення прозорості та підзвітності, адже саме комунікація з суспільством і забезпечення довіри громадян визначають ефективність будь-яких механізмів гарантування.

Таким чином, зарубіжна практика та окреслені шляхи вдосконалення свідчать про необхідність комплексного підходу до розвитку системи гарантування вкладів фізичних осіб. Публічне управління у цій сфері має поєднувати захист прав вкладників із превентивним впливом на фінансовий сектор, що дозволить забезпечити не лише соціальну справедливість, а й економічну стабільність держави. Застосування інтегрованих інституційних, правових і фінансових рішень стане запорукою стійкості банківської системи, зростання довіри суспільства та підвищення конкурентоспроможності національної економіки у глобальному середовищі.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи проведені дослідження, слід наголосити, що публічне управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та формуванні довіри суспільства до банківського сектору. В умовах глобальних економічних викликів і внутрішніх кризових явищ саме ефективна організація системи гарантування стає важливим елементом захисту прав вкладників й інструментом підтримання макроекономічної рівноваги.

Поняття та сутність публічного управління в цій сфері полягає у створенні державою ефективних механізмів захисту прав вкладників, забезпеченні стабільності банківської системи та зміцненні довіри громадян до фінансових установ. Воно проявляється через баланс між соціальною функцією, спрямованою на захист населення, та економічною функцією, що забезпечує стійкість фінансового сектору.

Суб'єкти публічного управління у системі гарантування вкладів утворюють багаторівневу структуру, яка включає державні органи, спеціалізовані установи та банки-учасники системи. Ключову роль відіграє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який здійснює адміністрування, накопичення та управління коштами, організацію виплат вкладникам і врегулювання проблемних банків. Не менш важливими є Національний банк України, який здійснює нагляд і регулювання, органи законодавчої та виконавчої влади, що визначають правові засади функціонування системи, судові органи та самі банки-учасники, які беруть участь у формуванні фонду та дотриманні правил діяльності.

Загальна характеристика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб підкреслює його значення як державної спеціалізованої установи, що поєднує соціальну, регуляторну та економічну функції. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не лише забезпечує відшкодування коштів фізичних осіб у разі

неплатоспроможності банків, а й активно впливає на стабільність фінансового сектору, беручи участь у ліквідації проблемних установ та антикризовому регулюванні.

Завдання та функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб охоплюють комплекс дій: акумулювання коштів, формування резервів, здійснення контролю та моніторингу банків, організацію виплат вкладникам, а також участь у формуванні державної політики у сфері гарантування вкладів. Через реалізацію цих функцій Фонд забезпечує захист прав громадян, підтримку фінансової стабільності та формування довіри до банківської системи, що є ключовою складовою соціального захисту населення.

Звернення до зарубіжного досвіду засвідчило, що сучасні моделі гарантування вкладів формуються на основі принципів фінансової стійкості, прозорості та підзвітності, а також тісної координації державних і банківських інституцій. У США функціонування Федеральної корпорації страхування депозитів є прикладом інтеграції гарантійних виплат із наглядово-регуляторними механізмами, що забезпечує не лише захист прав вкладників, а й стабільність усього банківського сектору. Європейський Союз демонструє інший підхід, акцентуючи увагу на гармонізації законодавства та уніфікації правил функціонування фондів гарантування, що створює рівні умови для громадян усіх країн-членів та зміцнює довіру до фінансової системи. Азійський досвід, зокрема Японії та Південної Кореї, демонструє ефективність моделі, яка поєднує чітке визначення меж відповідальності з розвиненими механізмами банківського нагляду, що сприяє запобіганню кризам і підвищує фінансову дисципліну.

Аналізуючи шляхи підвищення ефективності публічного управління у системі гарантування вкладів фізичних осіб, варто підкреслити необхідність комплексного підходу. Першочергове значення має зміцнення фінансової стійкості Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом удосконалення механізмів його формування та застосування ризик-орієнтованої системи внесків. Водночас, потребує вдосконалення законодавча база, яка повинна

забезпечити чіткість процедур, узгодженість з міжнародними стандартами та можливість ефективного реагування у кризових ситуаціях. Не менш важливою є інституційна модернізація органів управління фондом: підвищення професійної спроможності кадрів, впровадження сучасних цифрових технологій, розвиток системи прогнозування та моніторингу. Важливим напрямом є й підвищення прозорості діяльності, публічної звітності та комунікації з громадськістю, що створює умови для зростання довіри до банківської системи. Нарешті, ефективність гарантійної системи значною мірою залежить від скоординованої взаємодії між державними регуляторами, банківськими установами та міжнародними партнерами.

Отже, публічне управління в системі гарантування вкладів фізичних осіб виступає важливим інструментом державної політики, який забезпечує ефективну взаємодію між державними органами, фінансовими установами та громадянами, створюючи умови для стабільності банківської системи, надійного захисту прав вкладників та сталого розвитку економіки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугайцов С. Г. Механізми державного управління забезпечення економічної безпеки в Україні: теоретико-методичні аспекти. Електронне фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2019. 8 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/4.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
2. Валуєв А.О. Риси, принципи та функції системи страхування банківських вкладів. Аналітично-порівняльне правознавство, 2025. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/21-1.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).
3. Венгер В. М. Засади законодавчого регулювання інституціоналізації системи гарантування вкладів фізичних осіб. Науково-практичний вісник незалежності України (NRPLaw). 2023. URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/300872> (дата звернення: 01.10.2025).
4. Венгер В. М. Конституційні передумови інституційного реформування системи гарантування вкладів фізичних осіб. 2023. URL: https://dbmsjournal.com/wp-content/uploads/2024/12/zb_dergh_bud_45_2023-458-473.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
5. Гриняк А. Б., Міловська Н. В. Адаптація законодавства України у сфері гарантування вкладів фізичних осіб до права ЄС. Вісник Національної академії правових наук України. 2023. Т. 30, № 3. С. 203–220. URL: <https://visnyk.kh.ua/en/article/read/adaptatsiya-zakonodavstva-ukrayini-u-sferi-garantuvannya-vkladiv-fizichnikh-osib-do-prava-yevropeyskogo-soyuzu> (дата звернення: 01.10.2025).
6. Державна служба фінансового моніторингу України: офіційний веб-сайт. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/pro-derzhfinmonitoring.html> (дата звернення: 01.10.2025).
7. Додаток до Звіту з реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору (робоча група: ФГВФО і НБУ). 2024. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_zvit_2024_dod.pdf?v=13 (дата звернення: 01.10.2025).

8. Заславська О.І. Тенденції розвитку гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Вісник Ужгородського нац. ун-ту. Вип. 16. 2016. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d2dabb63-ca88-4e1b-8622-4f890cde8cb9/content> (дата звернення: 01.10.2025).

9. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2021 рік. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/annual-report-dgf-2021-ukr.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

10. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2022 рік. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/zvit-pro-diyalnist-fondu-za-2022-ua-final.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

11. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2023 рік. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/richnij-zvit-fondu-za-2023-ua.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

12. Звіт про результати аналізу діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у 2016–2019 роках (з питань використання коштів та реалізації переданого майна). Київ: Рахункова палата, 2023. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/12-9_2023/Zvit_12-9_2023.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

13. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у 2019-2023 роках з питань використання коштів та реалізації переданого майна. Київ. 2023. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/12-9_2023/Zvit_12-9_2023.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

14. Звіт про результати аналізу діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у частині використання коштів та реалізації переданого майна (аналіз результатів діяльності ФГВФО за попередні роки). Рахункова палата

України. 2023. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/12-9_2023/Zvit_12-9_2023.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

15. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року. Київ: Національний банк України, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

16. Константинов О. Ф. Поняття та структура суб'єктів публічного управління в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2024. Т. 35 (74), № 4. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/4_2024/7.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

17. Копилук О., Музичка О., Тимчишин Ю. Безпекоорієнтований підхід до формування системи страхування депозитів: вітчизняний і світовий досвід. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2021. № 4(31). С. 31–40. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2807> (дата звернення: 01.10.2025).

18. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт. Органи в компетенції Міністерства. URL: <https://mof.gov.ua/uk/accountable-agencies> (дата звернення: 01.10.2025).

19. Національне агентство з питань запобігання корупції: офіційний веб-сайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/> (дата звернення: 01.10.2025).

20. Огляд фінансових ринків України та системи корпоративного управління для сталого відновлення (з розділом про ФГВФО). Звіт (станом на 2024 рік). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/PDF%20-%20%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D>

0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

21. Олексин А. Г., Лисенко Ж. П. Особливості функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в сучасних умовах. ResearchGate, 2022–2023.

URL: https://www.researchgate.net/publication/369886286_OSOBLIVOSTI_FUNKCIONUVANNA_FONDU_GARANTUVANNA_VKLADIV_FIZICNIH_OSIB_U_SUCASNIH_UMOVAN (дата звернення: 01.10.2025).

22. Основні показники діяльності банків України за 2021-2025 роки. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 01.10.2025).

23. Положення Про Міністерство фінансів України: Постанова КМУ від 27 грудня 2006 р. № 1837. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/61851764> (дата звернення: 01.10.2025).

24. Про Раду з фінансової стабільності: Указ Президента України 170/2015 від 27.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170/2015#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

25. Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Національного банку України та НКЦПФР: Закон України від 21.03.2024 № 3624-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3624-20> (дата звернення: 01.10.2025).

26. Про затвердження Змін до Положення про підтримку ліквідності Національним банком України Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : Постанова Національного банку України від 18.06.2025 № 66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0066500-25> (дата звернення: 01.10.2025).

27. Про затвердження Правил та Інструкцій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (офіційні документи, рішення Виконавчої дирекції Фонду) / база даних «Законодавство України» / Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0684606-25> (дата звернення: 01.10.2025).

28. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 04.10.2017 № 2277-VIII з наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4452-17> (дата звернення: 01.10.2025).

29. Ткаченко Д. О. Оцінювання незалежності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Бізнес Інформ. 2024. № 5. С. 277–290. URL: https://www.business-inform.net/article/?abstract=2024_5_0_277_290&year=2024 (дата звернення: 01.10.2025).

30. Шабига О. М. Система гарантування вкладів фізичних осіб в забезпеченні надійності банківських установ на прикладі АТ «СЕНС БАНК» : 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2025. 79 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/items/f07e2f31-4920-465c-9621-94b3b4335dba> (дата звернення: 01.10.2025).

31. Штанцель С. Е. Законодавчі механізми управління фінансовою безпекою в системі державного управління. Публічне урядування. 2024. № (2 (39)). С. 85-91. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2\(39\)-10](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2(39)-10) (дата звернення: 01.10.2025).

32. Юрків Н., Данилишин Б. М. Проблеми функціонування діючої в Україні системи гарантування вкладів та її наближення до вимог ЄС. СТРАТЕГІЧНА ПАНОРАМА. № 1–2, 2019. URL: <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/download/97/97> (дата звернення: 01.10.2025).

33. Юрків Н.Я. Щодо наближення банківського законодавства України в системі гарантування вкладів до вимог Європейського Союзу. Аналітична записка. Серія «Економіка», № 6. 2019. URL:

<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/analit-yurkiv-economics-6-2019-2.pdf>
(дата звернення: 01.10.2025).

34. Alyeksyeyev I., Mazur A. Adapting international experience to the deposit guarantee system in Ukraine. *Financial Sciences*. 2018. Vol. 23, № 1. P. 9–21.

URL: https://www.researchgate.net/publication/327887649_ADAPTING_INTERNATIONAL_EXPERIENCE_TO_THE_DEPOSIT_GUARANTEE_SYSTEM_IN_UKRAINE (дата звернення: 01.10.2025).

35. Amosova N. A. *Deposit Insurance Systems: Comparative Analysis*. Atlantis Press. 2020. URL: <https://www.atlantis-press.com/article/125944437.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

36. Arda A. The Role for Deposit Insurance in Dealing with Failing Banks: EU evidence and policy options. *IMF Working Paper*. 2022. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2022/English/wpia2022002-print-pdf.ashx> (дата звернення: 01.10.2025).

37. Bukhtiarova A., et al. Deposit insurance development (on the example of Ukraine). *Business Perspectives*. 2023. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/publishing-policies2/deposit-insurance-development-on-the-example-of-ukraine> (дата звернення: 01.10.2025).

38. Costa N. European Single Resolution Board (SRB). Counting the cost of payout constraints for deposit insurers in funding bank failure management. *SRB*. 2022. URL: https://www.srb.europa.eu/system/files/media/document/2022-07-19_Staff-working-paper_Counting-the-cost-of-payout-constraints-for-deposit-insurers-in-funding-bank-failure-management.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

39. Deposit Guarantee Fund (DGF) in Ukraine — overview and implications. *KPMG Ukraine*, 2019. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/01/Deposit-Guarantee-Fund-in-Ukraine.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

40. Deposit Guarantee Schemes — data and overview. *European Banking Authority (EBA)*. 2023. URL: <https://www.eba.europa.eu/activities/single->

rulebook/regulatory-activities/depositor-protection/deposit-guarantee-schemes-data (дата звернення: 01.10.2025).

41. Deposit Insurance in 2023: Global trends and key issues. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2023. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID4374119_code4694363.pdf?abstractid=4374119 (дата звернення: 01.10.2025).

42. Deposit Insurance in 2024: Global trends and key issues. IADI. 2024. URL: <https://www.iadi.org/what-we-do/publications/> (дата звернення: 01.10.2025).

43. Deposit Insurance in 2025: Global trends and key issues. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2025. URL: <https://www.iadi.org/uploads/Deposit-Insurance-in-2025-Global-Trends-Report.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

44. Deposit Insurance — Annual Trends 2022. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2022. URL: https://www.iadi.org/uploads/IADI_Annual_Trends_2022.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

45. Deposit Insurance — Trends. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2022. URL: https://www.iadi.org/uploads/IADI_Annual_Trends_2022.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

46. Deposit Insurers' Role in Contingency Planning and Crisis Management: Guidance Paper. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2019. URL: https://www.iadi.org/uploads/IADI-Guidance-Paper_DI-role-in-contingency-planning-20crisis-management.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

47. Fernández-Aguado P. G. Evaluation of the European Deposit Insurance Scheme: A quantitative analysis of financing measures. ScienceDirect. 2022. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056021002434> (дата звернення: 01.10.2025).

48. IADI Annual Report 2018–2019. International Association of Deposit Insurers (IADI). 2019. URL:

https://www.iadi.org/uploads/IADI_Annual_Report_2018_2019_final.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

49. Копулюк О., Муzychка О., Тымчышын Ю. Безпекоорієнтований підхід до формування системи страхування депозитів: вітчизняний і світовий досвід. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 4(31). С. 31–40. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2807> (дата звернення: 01.10.2025).

50. Krahlevych V. The Deposit Guarantee Fund of Ukraine: Towards EU Standards of Rights Protection. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 4 (16). P. 1–10. URL: <https://ajee-journal.com/the-deposit-guarantee-fund-of-ukraine-towards-eu-standards-of-rights-protection> (або PDF: https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1668603161.pdf). (Дата звернення: 01.10.2025).

51. Noman A.H.M., Hassan M.K., Pervin S., Isa C.R., Chan S.-G. The mediating role of competition on deposit insurance and the risk-taking of banks in ASEAN countries. *Research in International Business and Finance*. 2022. Vol. 59. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0275531921001720> (дата звернення: 01.10.2025).

52. PB320—Expansion of the resolution toolkit and the changing role of deposit insurers. IADI. 2021. URL: <https://www.iadi.org/uploads/PB320-20Banking20Res20Expansion20of20the20Res20Toolkit20and20the20Changing20Role20of20DIs.pdf> (дата звернення: 01.10.2025)

53. Quintero-V. J.C. Deposit insurance and market discipline: recent evidence and implications for policy. 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1572308923000013> (дата звернення: 01.10.2025).

54. Shkolnyk I., Tkachenko D., Kremen V., Bukhtiarova A., Semenog A. Deposit insurance development (on the example of Ukraine). *Insurance Markets and Companies*. 2022. Vol. 17, Issue 4. P. 99–115. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/publishing-policies2/deposit-insurance-development-on-the-example-of-ukraine> (дата звернення: 01.10.2025).

55. Sova O. Yu., Poliakova N. Deposit insurance system as a guarantee of protection of depositors: trends and reform measures». EconomicsScience. 2024. URL: <https://economicscience.com.ua/uk/article/read/sistema-strakhuvannya-depozitiv-yak-garantiya-zakhishchenosti-vkladnikiv> (дата звернення: 01.10.2025).
56. Ukraine — Eighth Review Under the Extended Arrangement; Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Ukraine. 30 June 2025. URL: <https://d1e00ek4ebabms.cloudfront.net/production/uploaded-files/1ukrea2025002-print-pdf-05da79eb-498e-46d9-8ab1-651213ba3ed2.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).
57. World Bank / Philippines: Financial Sector Assessment. World Bank. 2019–2021. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/9ebe20be-8997-5bf2-a407-2edba1015af4> (дата звернення: 01.10.2025).
58. Ye N. The reform of deposit insurance in China: How China evolves from implicit deposit insurance to explicit deposit insurance. Asia Pacific Law Review. 2022. Vol. 30, № 2. P. 265–286. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10192557.2022.2073909> (дата звернення: 01.10.2025).
59. Yurkiv N., Danylyshyn B. Problems of functioning of the deposits guarantee system in Ukraine and its approximation to EU requirements. Strategic Panorama. 2019. № 1–2. P. 86–92. URL: <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/97> (дата звернення: 01.10.2025).
60. Zhou X. Deposit Insurance and Bank Liquidity Creation: Evidence from China (2015 reform as natural experiment). Journal of Financial Services Research. 2024. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10693-024-00431-z> (дата звернення: 01.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Змістово-функціональна суть ФГВФО

